

Τὰ χαρισματικὰ καὶ τὰ κανονικὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας ἡγουν Πεντηκοστὴ καὶ θεία Εὐχαριστία

ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ
ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΕΡΟΘΕΟΥ

Πρὶν ἀπὸ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἡ Ἐκκλησία ἦταν πνευματικὴ καὶ μὲ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Χριστοῦ ἀπέκτησε σῶμα. Ὁ Κλήμης Ρώμης παρατηρεῖ: «Ὡστε, ἀδελφοί, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς ἡμῶν Θεοῦ ἐσόμεθα ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τῆς πρώτης, τῆς πνευματικῆς, τῆς πρὸ ἡλίου καὶ σελήνης ἐκτισμένης· ... Ἦν γὰρ πνευματικὴ ὡς καὶ ὁ Ἰησοῦς ἡμῶν, ἐφανερώθη δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, ἵνα ἡμᾶς σώσῃ. Ἡ Ἐκκλησία δὲ πνευματικὴ οὕσα ἐφανερώθη ἐν τῇ σαρκὶ Χριστοῦ»¹.

Κατὰ τὸν Ποιμένα τοῦ Ἐριμᾶ ἡ Ἐκκλησία ἦταν «Πρεσβυτέρα», διότι «πάντων πρώτη ἐκτίσθη· διὰ τοῦτο Πρεσβυτέρα καὶ διὰ ταύτην ὁ κόσμος κατηρτίσθη»². Ἐπομένως μὲ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Χριστοῦ ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ Σῶμα Του.

Οἱ Προφῆτες εἶχαν κοινωνία μὲ τὸν ἄσαρκο Λόγο, ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ –ιδιαιτέρως– μὲ τὴν Πεντηκοστὴ ἡ Ἐκκλησία εἶναι Σῶμα Χριστοῦ. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ Ὅποιο ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ πέμπεται διὰ τοῦ Υἱοῦ, ἐμόρφωσε τὸν Χριστὸ στὶς καρδιὰς τῶν Ἀποστόλων καὶ ἔτσι ὁ Χριστὸς ἐγένεκε κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ Ἐκκλησία Σῶμα Χριστοῦ. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὶς Ἐπιστολές του καθορίζει σαφέστατα αὐτὸ τὸ γεγονός (Ἐφ. α', 1-23, Κολ. α', 13-22).

1. Κλήμεντος Ρώμης, Β' πρὸς Κορινθίους, ιδ', 1-3, Ἀποστολικοὶ Πατέρες, ΕΠΕ, Πατερικαὶ Ἐκδόσεις «Γρηγόριος ὁ Παλαμάς», Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 358-360.

2. Ὁ Ποιμὴν τοῦ Ἐριμᾶ, Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, Τόμος Τρίτος, ἔκδοσις Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1955, σελ. 41-42.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς οἱ Ἀπόστολοι, τηρώντας τὴν ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ σπὸν Μυστικὸ Δεῖπνο «τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν» (Λουκ. κβ', 29), τελοῦσαν τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ὅποτε, συνδέεται στενὰ ἡ Πεντηκοστὴ μὲ τὴ θεία Εὐχαριστία.

Ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης, ἀκολουθώντας τὴ διδασκαλία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἔχει διδάξει ὅτι ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη «μερίζεται ἀμερίστως ἐν μεριστοῖς», καὶ «πολλαπλασιάζεται ἀπολλαπλασιástως ἐν πολλοῖς», ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ τὴν Πεντηκοστὴ καὶ τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι πηγὴ τῆς ἀκτίστου Χάριτος, «μερίζεται ἀμερίστως ἐν μεριστοῖς» καὶ «πολλαπλασιάζεται ἀπολλαπλασιástως ἐν πολλοῖς»³.

Αὐτὸ φαίνεται καθαρὰ στὴ φράση τῆς θείας Εὐχαριστίας, ὅταν τεμαχίζεται ὁ ἅγιος ἄρτος: «Μελίζεται καὶ διαμερίζεται ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ μελιζόμενος καὶ μὴ διαιρούμενος, ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος καὶ μηδέποτε δαπανώμενος, ἀλλὰ τοὺς μετέχοντας ἀγιάζων».

Ὅλα αὐτὰ δείχνουν τὸν στενὸ σύνδεσμο πού ὑπάρχει μεταξὺ Πεντηκοστῆς, Ἐκκλησίας, θείας Εὐχαριστίας καὶ χαρισμάτων. Γι' αὐτὸ στὴ συνέχεια θὰ ὑποστηρίξουμε ὅτι τὰ χαρισματικὰ καὶ κανονικὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας συνδέονται στενότερα μὲ τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τοῦ μυστηρίου τῆς Πεντηκοστῆς.

1. Τὰ χαρισματικὰ καὶ τὰ κανονικὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας

Στὶς ἡμέρες μᾶς γίνεται λόγος γιὰ τὰ χαρισματικὰ καὶ κανονικὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ γιὰ τὸ ἐὰν συμπίπτουν μεταξὺ τους ἢ ἂν διακρίνονται. Μερικοὶ θεωροῦν ὅτι ἄλλο εἶναι τὰ χαρισματικὰ καὶ ἄλλο εἶναι τὰ κανονικὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας. Προφανῶς, κάνοντας λόγο γιὰ τὴν πρὸ καὶ τὴν μετὰ τὴν ἐνανθρώπιση τοῦ Χριστοῦ ἐποχὴ, συσχετίζουν αὐτὰ μὲ τὴν ἐντὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ζωὴ καὶ τὴν ἐκτὸς αὐτῆς.

Ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ ἔχει γράψει ἓνα κείμενο μὲ τίτλο: «Τὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας»⁴. Στὸ κείμενο αὐτὸ ὁ π. Γεώργιος ἐξετάζει τὶς θέσεις τοῦ ἀγίου Κυ-

3. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΕΡΟΘΕΟΥ, *Ἐμπειρικὴ Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὶς προφορικὰς παραδόσεις τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδου*, τόμ. Β', β' ἔκδοση, 2011, Ἱερὰ Μονὴ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου (Πελαγίας), σελ. 253-270.

4. ΦΛΩΡΟΦΣΚΥ Γ., «Τὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας», στὸ *Τὸ Σῶμα τοῦ Ζῶντος Χριστοῦ (μία ὁρθό-*

πριανού και του ιεροῦ Αὐγουστίνου σχετικά με την εισδοχή τῶν αίρετικῶν στήν Ἐκκλησία, και στή συνέχεια ἀναφέρεται στίς ἀπόψεις Ρώσων θεολόγων για τὸ θέμα αὐτό.

Μελετώντας τὸ κείμενο αὐτό, διαπιστώσαμε ὅτι ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ ἀναφέρεται στὸ θέμα «περὶ κανονικῶν και χαρισματικῶν ὁρίων τῆς Ἐκκλησίας», ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀπόλυτος. Ἀναφερόμενος στὸν ἅγιο Κυπριανὸ Καρχηδόνο, ὁ ὁποῖος ταύτιζε τὰ «κανονικὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας» μετὰ τὰ «χαρισματικὰ τῆς ὅρια», σὲ ἓνα σημεῖο γράφει: «Καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν οὔτε ν' ἀναγνωρίσωμεν τὰ πραγματικὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας μόνον συμφῶνως πρὸς τὰς κανονικὰς ἐνδείξεις ἢ τὰ ὁρόσημα. Πολλάκις τὰ κανονικὰ ὅρια δεικνύουν ὡσαύτως και τὰ χαρισματικὰ ὅρια και πᾶν ὅ,τι εἶναι δεδεμένον ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι ἀλύτως δεδεμένον και ἐν τῷ οὐρανῷ. Πολλάκις, ἀλλ' ὄχι πάντοτε, πολλάκις ὡσαύτως, ἀλλ' ὄχι ἀμέσως. Εἰς τὸ μυστηριακὸν εἶναι τῆς ἡ Ἐκκλησία ὑπερβαίνει γενικῶς τὰ κανονικὰ μέτρα. Διὰ τοῦτο μία κανονικὴ ρῆξις δὲν σημαίνει πλήρης ἄμεσον μυστικὸν κενόν»⁵.

Ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ μελετᾷ τὸ θέμα «τῶν ὁρίων τῆς Ἐκκλησίας» μετὰ βαθὺ σκεπτικισμό, ἐσωτερικὴ ἀγωνία και ἔντονο προβληματισμό. Δὲν εἶναι ἀπόλυτος κρίνοντας τίς ἀπόψεις ὧσων ἀσχολήθηκαν μετὰ τὸ θέμα, γι' αὐτὸ θέτει συνεχῶς ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα θεωροῦμε ὅτι δὲν ἔχουν θέση σὲ ἐπιστημονικὰ κείμενα και σὲ ἀπηρητισμένους ἀπόψεις.

Παρουσιάζοντας, για παράδειγμα, τὴν ἀποψη τοῦ Ρώσου Μητροπολίτου Ἀντωνίου ὅτι οἱ αίρετικοὶ και σχισματικοὶ, καίτοι στεροῦνται σαφοῦς ἀντιλήψεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς χάριτος, ἐν τούτοις ἔχουν βάπτισμα, λειτουργία και ἱεραρχία «διακρινόμενα ἐξωτερικῶς, ὀλίγον τῆς πράξεως τῆς Ἐκκλησίας» και γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία συγκαταβαίνοντας δὲν τελεῖ σὲ αὐτοὺς τὴν ἐξωτερικὴν πράξη τοῦ βαπτίσματος και «προσφέρει εἰς αὐτοὺς τὴν βαπτισματικὴν χάριν μετὰ τὸ δεῦτερον μυστήριον», παρατηρεῖ: «Μεταφέρω τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο μετ' ὀδυνηρᾶς ἐκπλήξεως»⁶.

Ἐπίσης, παρουσιάζοντας τὴν ἀποψη τοῦ Χωμιακῶφ ὅτι ὅλα τὰ Μυστήρια δύνανται νὰ τελεσθοῦν ὀριστικῶς μόνον στοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκ-

δοξος ἐρμηνεία τῆς Ἐκκλησίας), ἔκδ. Πατριαρχικὸν Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 129-148.

5. Ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 132.

6. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 136.

κλησίας, «ὐπὸ ποίαν μορφήν τελοῦνται ταῦτα, εἶναι δευτερεῦον»· ὅτι «διὰ τῆς συμφιλίωσης (μετὰ τῆς Ἐκκλησίας) τὸ μυστήριον ἀνανεοῦται ἢ συμπληροῦνται» καὶ «συνεπῶς, ὁρατὴ ἐπανάληψις τοῦ βαπτίσματος ἢ τοῦ χρίσματος παρ' ὅτι μὴ ἀπαραίτητος δὲν ἐνέχει ὅπως ὅποτε τὸν χαρακτήρα σφάλματος», γράφει ὅτι ὁ Χωμιακῶφ «εἶναι εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀνεπαρκῶς συνετός», «ἢ σκέψις τοῦ Χωμιακῶφ διχάζεται», καὶ πῶς κάτω γράφει ὅτι «ἢ “κατ' οἰκονομίαν” ἐρμηνεία δὲν ἀποτελεῖ διαδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι εἰ μὴ προσωπικὴ “θεολογικὴ ἄποψις” πολὺ μεταγενεστέρα καὶ ἀμφισβητήσιμος, δημιουργηθεῖσα εἰς περίοδον θεολογικῆς παρακμῆς καὶ ἐξ ἐπειγομένης ἐπιθυμίας νὰ διακριθῶμεν σαφῶς ἀπὸ τῆς ρωμαϊκῆς θεολογίας...»⁷.

Σὲ ἄλλο σημεῖο, ἐνῶ ἀναφέρει τὴν ἄποψη τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀγιάζει καὶ ἐνεργεῖ ἀκόμη καὶ στὰ σχίσματα, ἀλλὰ δὲν πραγματοποιεῖται ἡ θεραπεία «ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ καὶ τῇ ἰσχυρογνωμοσύνῃ αὐτῶν», συγχρόνως παρατηρεῖ: «Παρὰ ταῦτα δὲν εἶναι σαφὲς τίνι τρόπῳ ἢ ἐνέργειᾳ τοῦ Πνεύματος συνεχίζει πέραν τῶν κανονικῶν ὁρίων τῆς Ἐκκλησίας». Καὶ ἐρωτᾷ: «Πῶς τὰ μυστήρια εἶναι ἐγκυρα ἔξω τῆς ἐνώσεως; Πρόκειται περὶ μυστηρίων «κλαπέντων», εὐρισκομένων εἰς τὰς χεῖρας τῶν κλεπτῶν;»⁸.

Φαίνεται ἀπὸ ὅλη τὴ σκέψη τοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ ὅτι δὲν εἶναι σίγουρος καὶ ἀπόλυτος, ὅμως προβληματίζεται. Γι' αὐτὸ θεωρῶ ὅτι ὅσοι ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Φλωρόφσκυ διδάσκει ὅτι τὰ χαρισματικὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας ἐπεκτείνονται καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ κανονικὰ ὅρια Της, μᾶλλον ἐπεκτείνουν αὐθαίρετα πρὸς τὰ πέρα τῆ σκέψης του.

Ἐπειτα, ἐξετάζοντας ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ τὶς ἀπόψεις τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ Καρχηδόνας καὶ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου βρίσκει διαφορὰς καὶ συμφωνίας μεταξὺ τους. Γράφει ὅτι ὁ ἅγιος Κυπριανὸς κάθε σχίσμα θεωρεῖ ὅτι «εἶναι ἔξοδος ἐκ τῆς Ἐκκλησίας»⁹ καὶ «εἶχε δίκαιον», ἀφοῦ «τὰ μυστήρια δὲν τελοῦνται ἐγκύρως εἰ μὴ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ “ἐντός” τὸ προσδιώρισεν ἐσπευσμένως καὶ κατὰ τρόπον πολὺ στενόν»¹⁰. Ἀκόμη σημειώνει ὅτι ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος «δὲν ἀπομακρύνεται πολὺ τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ», «δὲν ἐσκόπευε νὰ ἀναιρέσῃ τὸν ἅγιον Κυπριανόν», «ἐπαναλαμβάνει, κατ' οὐσίαν,

7. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 139-140.

8. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 142-143.

9. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 130.

10. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 131-132.

τόν ἅγιον Κυπριανόν με ἄλλες λέξεις»¹¹, ἀλλὰ βλέπει τὸ θέμα μέσα σὲ ἄλλη προοπτική.

Πάντως, ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ κρίνει καὶ τὶς δύο ἀπόψεις καὶ καταλήγει νὰ δεχθῆ τὴν ἄποψη τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ποὺ ἔκανε τὴ διάκριση μεταξὺ τῆς «ἐγκυρότητας» (ἢ τῆς πραγματικότητας) τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς ἀποτελεσματικότητός του. Τὰ μυστήρια τῶν σχισματικῶν εἶναι ἔγκυρα, εἶναι πράγματι μυστήρια. Ἀλλὰ τὰ μυστήρια ταῦτα παραμένουν ἀνενέργητα (non efficacia) ἐκ τοῦ γεγονότος τοῦ σχίσματος καὶ ἐκ τοῦ χωρισμοῦ· ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ἀγάπης ἢ σωτηρίας εἶναι ἀδύνατος...»¹². Παρὰ ταῦτα, θεωρεῖ ὅτι ἡ σύγχρονη ὀρθόδοξη θεολογία ὀφείλει «νὰ συνειδητοποιήσῃ τὴν παραδοσιακὴν κανονικὴν προᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῶν αἵρετικῶν καὶ τῶν σχισματικῶν καὶ νὰ τὴν ἐξηγήσῃ στηριζομένη ἐπὶ τῶν γενικῶν βάσεων, αἱ ὁποῖαι διευπλώθησαν ἤδη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου»¹³.

Εἶναι ὅμως ἀπαραίτητο νὰ δοῦμε αὐτὴν τὴν ἄποψη τοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ μέσα ἀπὸ δύο προοπτικές.

Ἡ πρώτη προοπτικὴ εἶναι ὅτι ἐξετάζει τὸ ὅλο θέμα σὲ ἀναφορὰ πρὸς τὸ σχίσμα καὶ τὴν αἴρεση, γράφοντας ὅτι «ἡ Ἐκκλησία συνεχίζει εἰς τοὺς σχισματικούς (ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς αἵρετικούς) τὴν σωτηριώδη καὶ ἁγιαστικὴν ἐνέργειάν της. Δὲν πρέπει ἴσως νὰ εἰπώμεν ὅτι οἱ σχισματικοὶ εἶναι ἀκόμη ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας». Ἀκριβέστερα μπορεῖ νὰ σημειωθῆ ὅτι «ἡ Ἐκκλησία συνεχίζει νὰ ἐνεργῆ καὶ εἰς τοὺς σχισματικούς, ἀναμένουσα τὴν μυστηριώδη ὥραν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡ σκληρυνθεῖσα καρδιά θὰ ὑποχωρήσῃ πρὸ τῆς θερμότητος τῆς “προενεργούσης χάριτος” καὶ ἡ θέλησις ἢ ἡ δίψα τῆς καθολικῆς ἐνότητος θ' ἀναβλύσῃ ἐντὸς αὐτῆς καὶ θὰ τὴν πυρπολήσῃ. Τὸ “κῦρος” τῶν μυστηρίων τῶν σχισματικῶν ἀποτελεῖ μυστηριώδη ἐγγύησιν τῆς ἐπιστροφῆς των εἰς τὴν καθολικὴν πληρότητα καὶ ἐνότητα...»¹⁴.

Ὅμως, δὲν υἱοθετεῖ τὴν «θεωρίαν τῶν κλάδων». Ἐξαιρόντας ἄρθρο τοῦ K. G. Turner γράφει ὅτι «ἐξάγεται ἀναμφιβόλως ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ υἱοθετήσωμεν τὴν περὶ κλάδων καλουμένην θεωρίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (“Churchbranch - theory”). Ἡ διαίρεσις τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου παρουσιάζεται ἐν τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ κατὰ τρόπον ὑπερβαλλόντως ἡρεμον καὶ αισιόδοξον»¹⁵. «Εἰς τὴν οὐσίαν

11. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130.

12. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 141-142.

13. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 145.

14. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 144.

15. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 146.

του τὸ σχίσμα δὲν εἶναι μόνον εἷς “κλάδος”· συνεπάγεται θέλησιν ἀποσχίσεως, χωρισμοῦ... Ὑπάρχει εἷς μυστηριώδης, ἔτι πλέον, αἰνιγματικός χώρος, ὅπου, πέραν τοῦ κανονικοῦ ὁρίου τῆς Ἐκκλησίας, μυστήρια τελοῦνται, καρδία φλέγονται συχνάκις ἐκ πίστεως, ἐξ ἀγάπης καὶ ἡρωϊκῆς δράσεως...»¹⁶.

Ἔτσι, βλέπει τὴν ἄποψη περὶ κανονικῶν καὶ χαρισματικῶν ὁρίων τῆς Ἐκκλησίας πάντοτε ὡς πρὸς τὶς αἱρέσεις καὶ τὰ σχίσματα, ἀλλὰ καὶ τὸν χώρον ποὺ καλύπτουν οἱ αἰρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ τὸν χαρακτηρίζει «μυστηριώδη» καὶ «αἰνιγματικὸν χώρον» καὶ βλέπει τὸ θέμα πάντοτε ὡς πρὸς τὴν ἐπιστροφή τῶν αἰρετικῶν στὴν καθολικὴ ἀλήθεια. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν ὀμιλεῖ γιὰ τὸ θέμα θεωρητικὰ καὶ γενικά, ἀν ὑπάρχουν Μυστήρια ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ δὲν δικαιολογεῖ τὸ σχίσμα καὶ τὴν αἵρεση τῶν χριστιανικῶν ὁμάδων ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὸ βλέπει μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τῆς ἐπιστροφῆς τους στὴν καθολικὴ ἀλήθεια.

Ἡ δευτέρη προοπτικὴ, ποὺ εἶναι συνέπεια τῆς πρώτης, εἶναι ὅτι ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ θέτει τὴν ἄποψή του γιὰ τὰ κανονικὰ καὶ τὰ χαρισματικὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας μέσα ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια καὶ τὴν οἰκονομία.

Ἀναφερόμενος στὴν εὐλικρίνεια καὶ τὴν εὐθύτητα ὡς πρὸς τὴν ἀναζήτηση τῶν ἀπολωλότων, γράφει: «Καὶ ὄχι μόνον εἰς τὸν χώρον τῶν δογμάτων, ὅπου ἡ ἀδιάλλακτος αὕτη “ἀκρίβεια”, ἡ ἀυστηρότης καὶ σαφήνεια, εἶναι ἀπαραίτητος· διότι, ἄλλως, πῶς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος; Ἡ ἀκρίβεια καὶ ἡ σαφήνεια εἶναι ἀπαραίτητοι πρὸ παντὸς εἰς τὴν μυστικὴν διάγνωσιν. Διὰ τοῦτο τὸ ζήτημα τῶν μυστηρίων τῶν τελουμένων ὑπὸ τῶν σχισματικῶν καὶ τῶν αἰρετικῶν πρέπει νὰ τεθῆ καὶ νὰ συζητηθῆ ὑπὸ τὴν πλέον ἀυστηρὰν “ἀκρίβειαν”»¹⁷.

Γράφοντας ἀκόμη γιὰ τὴν οἰκονομία, ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ οἰκονομία «ἀπαλύνει κάπως τὴν ἐκκλησιαστικὴν πειθαρχίαν, εἶναι εἶδος ἐξαιρέσεως εἰς τὸ ἀυστηρὸν δίκαιον (jus strictum) ἢ τὸν γενικὸν κανόνα». Ἡ «οἰκονομία» λειτουργεῖ ὡς «φιλανθρωπία», «ποιμαντικὴ μέριμνα», «παιδαγωγικὴ προοπτικὴ», «ποιμαντικὴ παιδαγωγία» «καὶ ἡ ποιμαντικὴ παιδαγωγία εἶναι ἡ οἰκονομία». Καὶ μάλιστα ἐπισημαίνει ὅτι «ἡ ἀρχὴ τῆς “οἰκονομίας” δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῆ εἰς ὅλας τὰς δυσκολίας ἢ νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι ἐπιλύει αὐτάς»¹⁸.

16. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 146.

17. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 134-135.

18. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 134.

Θέτει τὸ ἐρώτημα ἐὰν τὸ θέμα τῶν σχισματικῶν καὶ τῶν αἰρετικῶν ὑπάγεται μόνον στὴν οἰκονομία. Θεωρεῖ ὅτι ὑπάγεται στὴν οἰκονομία γιατί «πρόκειται περὶ τῆς σωτηρίας πεπλανημένων ψυχῶν, περὶ ἐπαναφορᾶς τῶν εἰς τὴν καθολικὴν ἀλήθειαν, περὶ μεθόδων καταλλήλων διὰ νὰ ἐπανέλθουν “εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας”»¹⁹.

Ἐπιμένει ὅτι στὸ θέμα αὐτὸ ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρχη «πλήρης εἰλικρίνεια καὶ εὐθύτης». Καὶ παρατηρεῖ: «Ἐνταῦθα πρόκειται, πράγματι, ὄχι τόσο περὶ ζητήματος δικαίου (questio juris) ὅσον περὶ ζητήματος πράξεως (questio facti), περὶ ἑνὸς θέματος μυστικῆς τάξεως, περὶ τῆς μυστηριακῆς πραγματικότητος. Δὲν πρόκειται τόσο περὶ “ἀναγνωρίσεως” ὅσον περὶ διαγνώσεως. Πρέπει νὰ γνωρίζωμεν νὰ διακρίνωμεν»²⁰.

Εἶναι σαφὲς ὅτι ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ δὲν θέτει τὸ θέμα τῶν «Μυστηρίων» ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας στὴν προοπτικὴ τῆς ἀκριβείας, ὅτι δηλαδὴ ἀναγνωρίζονται τὰ «Μυστήρια» στοὺς σχισματικούς καὶ αἰρετικούς, ἀλλὰ στὴν προοπτικὴ τῆς διακρίσεως, τῆς οἰκονομίας, ἢ ὁποῖα εἶναι ποιμαντικὴ γι’ αὐτοὺς ποὺ ἐπιστρέφουν στὴν καθολικὴ ἀλήθεια.

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ φαίνεται ὅτι ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ περισσότερο προβληματίζεται γιὰ τὸ θέμα, προσβλέποντας στὴν ἐπιστροφή τῶν «πεπλανημένων» στὴν καθολικὴ ἀλήθεια.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ἀναφέρει μιὰ καινοφανῆ θεωρία τοῦ Ἀλέξη Χωμιακόφ, τὴν ὁποία ἀκολούθησαν καὶ μεταγενέστεροι Ρῶσοι θεολόγοι ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐπηρεάσθησαν ἄλλοι ὀρθόδοξοι θεολόγοι, ὅτι ἡ Ἐκκλησία γνωρίζει μόνον τὰ δικά της ὅρια χωρὶς νὰ κρίνῃ τὴν ὑπόλοιπὴ ἀνθρωπότητα, ἀπλῶς ἀναγνωρίζει τοὺς ὑπόλοιπους Χριστιανούς «ὡς κεχωρισμένους»²¹.

19. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 134.

20. Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 135.

21. «Καθὼς ἡ ἐπίγειος καὶ ὄρατὴ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἀκόμη τὸ πλήρωμα καὶ ἡ τελείωσις τοῦ συνόλου τῆς Ἐκκλησίας –πλήρωμα καὶ τελείωσις στὰ ὁποῖα κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ θὰ φανερωθοῦν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐσχάτης Κρίσεως πάσης τῆς δημιουργίας– ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἐνεργεῖ καὶ γνωρίζει μόνον ἐντὸς τῶν ἰδίων αὐτῆς ὁρίων, χωρὶς νὰ κρίνῃ τὴν ὑπόλοιπον ἀνθρωπότητα (κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀποστόλου Παύλου πρὸς τοὺς Κορινθίους), περιοριζομένη νὰ ἀναγνωρίζῃ ὡς κεχωρισμένους, δηλ. ὡς μὴ ἀνήκοντας πλέον εἰς αὐτὴν ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι χωρίζονται μόνοι τῶν ἀπ’ αὐτῆς. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ ὁποῖον εἶναι εἴτε ξένον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, εἴτε *συνδεδεμένον μετ’ αὐτῆς διὰ δεσμῶν*, τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς δὲν ἠθέλησε νὰ τῆς ἀποκαλύψῃ, τὸ ἀναθέτει εἰς τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως». Ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 146-147.

Τὸ κείμενο ποὺ εἶδαμε προηγουμένως μὲ τίτλο «Τὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας» δημοσιεύθηκε τὸ ἔτος 1933. Ἀργότερα, συγκεκριμένα τὸ ἔτος 1950, ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ δημοσίευσε παρόμοιες ἀπόψεις σὲ νέο κείμενό του μὲ τίτλο: «Τὸ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ οἰκουμενικὸ πρόβλημα»²².

Στὴν ἀρχὴ τοῦ νέου κειμένου διατυπώνει τὴν πίστη του ὅτι «ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία», εἶναι «ἓνα σῶμα», «ἀκόμη καὶ τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ», στὸ ὁποῖο ἐνσωματώνονται οἱ Χριστιανοὶ μὲ τὸ Βάπτισμα «ὑπὸ ἓνα πνεῦμα». «Ὡστόσο οἱ Χριστιανοὶ εἶναι διαιρεμένοι. Ἡ Χριστιανωσύνη εἶναι διαιρεμένη. Ὁ χριστιανικὸς κόσμος βρίσκεται σὲ σχίσμα», «ὑπάρχουν, στὴν πραγματικότητα, πολλὰ χριστιανικά σῶματα ποὺ ἐπικαλοῦνται τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸν ἑαυτό τους καὶ εἶναι ἐκτὸς κοινωνίας μαζί τους, μερικὲς φορὲς μὲ ἀνοιχτὸ καὶ πικρὸ ἀνταγωνισμό. Ἡ ἐνότητα τῆς πίστεως ἔχει καταρρεύσει». Ἐρωτᾷ ἂν πρέπει νὰ μιλάμε γιὰ «διαιρεμένη Ἐκκλησία». Καταλήγει ὅμως ἐμφαντικὰ ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν διαιρεῖται²³.

Ἐπειτα, ἀναλύει πάλι τὴν διαφορὰ μεταξύ του ἁγίου Κυπριανοῦ ποὺ «ξεκινᾷ μὲ τὴν ἀνέκφραστη προϋπόθεση ὅτι τὰ κανονικὰ καὶ χαρισματικὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας ἐντελῶς καὶ πάντοτε συμπίπτουν»²⁴, πρᾶγμα ποὺ, ὅπως φαίνεται, εἶναι «θεολογούμενο»²⁵, καὶ τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου ποὺ ξεκινᾷ ἀπὸ ἄλλη παραδοχὴ καὶ στὴν πραγματικότητα «ὑπάρχει μιὰ δυσαναλογία μεταξύ τῶν κανονικῶν καὶ τῶν μυστηριακῶν διαστάσεων. Καὶ ὅμως ὑπάρχουν ὅρια στὴν Ἐκκλησία καὶ αὐτὸ εἶναι θεολογούμενο»²⁶.

Στὴν συνέχεια ἀναλύει τὸ θέμα, θέτοντας πολλὰ ἐρωτήματα σὲ κάθε σκέψη του, ὅπως κάνει καὶ στὸ προηγούμενο κείμενό του, ποὺ δείχνει τὸν προβληματισμὸ ποὺ τὸν διακρίνει. Αὐτὸ ἐρμηνεύεται μὲ διπλὸ τρόπο. Ἡ δὲν κατέληξε ἀκόμη σὲ συμπέρασμα γιὰ ὅλες τὶς προεκτάσεις τοῦ θέματος καὶ δείχνει τὴν ἐπιθυμία του νὰ τὸ ἀντιμετωπίσει ἀργότερα, ἢ δὲν θέλει νὰ ἐκφρασθῆ, ἐπειδὴ διαλέγεται μὲ διάφορες Χριστιανικὲς ομάδες στὴν Εὐρώπη ὅπου βρίσκεται, ἢ θεωρεῖ ὅτι αὐτὸ εἶναι θέμα τῆς Ἐκκλησίας ἢ ὁποῖα θὰ τὸ ἀντιμετωπίση.

22. GEORGES FLOROVSKY, "The Doctrine of the Church and the Ecumenical Problem", *The Ecumenical Review*, Vol. 1950, pp. 152-161.

23. Ἐνθ' ἄνωτ., 152-153.

24. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 154-155.

25. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 156.

26. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 155-156.

Για παράδειγμα, εξετάζοντας την κανονική πρακτική της Ἐκκλησίας πού γίνεται μᾶλλον ἀπὸ μιὰ «οἰκονομία» παρὰ ἀπὸ τὸ αὐστηρὸ δόγμα, γράφει: «Εἶναι πέρα ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς παρουσίας μελέτης νὰ συζητηθῆ στὴν σωστὴ ἔκταση αὐτὸ τὸ δόγμα ἢ θεωρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς “Οἰκονομίας”»²⁷.

Σὲ ἄλλο σημεῖο γράφει: «Γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ ὁ παρῶν συγγραφεὺς (σημ. ἐννοεῖ τὸν ἑαυτό του) δὲν προτείνει κάποια λύση. Τὸ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας βρῖσκεται ἀκόμα στὴν προ-θεολογικὴ φάση του»²⁸.

Ἄλλοῦ γράφει: «Ὁ σκοπὸς αὐτοῦ τοῦ σχεδιαγράμματος ἦταν ἀπλῶς νὰ θέσῃ τὸ πρόβλημα. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Αὐτὸ εἶναι προφανὲς καὶ αὐτονόητο γιὰ κάθε Ὁρθόδοξο». Θέτει ὁμῶς τὸ ἐρώτημα: «Ἀλλὰ σημαίνει αὐτὸ πραγματικά ὅτι μόνον οἱ Ὁρθόδοξοι εἶναι Χριστιανοί;». Ἐρωτᾷ: «Εἶναι ὁ Ὁρθόδοξος ὑποχρεωμένος νὰ εἶναι πιὸ ἄκαμπτος καὶ νὰ ἀρνεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ στοὺς “χωρισμένους ἀδελφούς”;»²⁹.

Στὸ τέλος προτείνει τὴν ἄποψη τοῦ Μητροπολίτου Μόσχας Φιλαρέτου, ὁ ὁποῖος δὲν ἀποτολμᾷ νὰ ὀνομάσῃ «ψεύτικη ὁποιαδήποτε ἐκκλησία πιστεύει ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Χριστός» καὶ ὅτι δὲν ἐκφέρει «κρίση γιὰ τὸ ἄλλο μισὸ τοῦ σύγχρονου Χριστιανισμοῦ», ἀλλὰ δὲν κάνει τίποτε πέρα ἀπὸ τὸ νὰ τοὺς κοιτάξῃ καὶ πιστεύει ὅτι «ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ θὰ θριαμβεύσῃ πάνω ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία, τὸ καλὸ πάνω ἀπὸ τὸ κακό, ἡ ἐνότητα πάνω ἀπὸ τὴ διαίρεση, ἡ ζωὴ πάνω ἀπὸ τὸν θάνατο». Καὶ ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ καταλήγει στὸ κείμενό του: «Ἡ πραγματικὴ ἐρμηνεία τῆς ἀντινομίας τοῦ Χριστιανικοῦ σχίσματος μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῆ μόνο στὸ πλαίσιο ἐνὸς ἰσορροπημένου δόγματος τῆς Ἐκκλησίας»³⁰.

Εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ καὶ στὸ νέο κείμενό του θέτει ἐρωτήματα γιὰ τὸ θέμα αὐτό, κάνει συλλογισμοὺς, προβληματίζεται ἔντονα, καταγράφει ἀντίθετες ἀπόψεις, εἶναι σὲ μερικὲς περιπτώσεις ἀντιφατικὸς καὶ αὐτοαναιρουόμενος, ἀλλὰ κάνει τὴ διάκριση μεταξὺ Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, πὺ εἶναι ἡ μόνη Ἐκκλησία καὶ χωρισμένων ἢ πλανημένων Χριστιανῶν.

Προφανῶς κλείνει πρὸς τὴν ἄποψη τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου, ἀλλὰ δὲν ἐκφράζεται καθαρὰ γιὰ τὸ ἂν συμπίπτουν ἢ διαχωρίζονται τὰ χαρισματικά καὶ κανονικά ὅρια τῆς Ἐκκλησίας. Βλέπει αὐτὸ τὸ θέμα μέσα ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια καὶ

27. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 159.

28. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 161.

29. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 160.

30. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 161.

τὴν οἰκονομία καὶ μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν σχισματικῶν καὶ αἰρετικῶν στὴν καθολικὴ ἀλήθεια. Ἐκφράζει ἕναν προβληματισμὸ ποῦ ἀπασχόλησε ἔντονα τοὺς Ρώσους θεολόγους καὶ ἐπηρέασε ἄλλους μεταγενέστερους Ὁρθοδόξους θεολόγους³¹.

Ἐπομένως, ὅσοι ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ διδάσκει γιὰ τὸν διαχωρισμὸ μεταξὺ χαρισματικῶν καὶ κανονικῶν ὁρίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι ἀναγνωρίζει Μυστήρια ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, μᾶλλον χρησιμοποιοῦν κακῶς τὴ σκέψη του καὶ στὴν πραγματικότητα ἀναιροῦν τὴ βασικὴ του ἀρχὴ ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία καὶ τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἕνα, ἀκόμη καὶ τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἕνα.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ στὸ δεῦτερο κείμενό του γράφει: «Ἡ ὁρατὴ ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν ἔχει διασπασθῆ. Πρέπει αὐτὸ νὰ θεωρηθῆ ὡς διαίρεση στὴν Ἐκκλησία; Ἡ θὰ πρέπει μᾶλλον νὰ τὸ περιγράψουμε ὡς *χωρισμὸ κάποιων*, ἴσως πολλῶν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία; Μποροῦμε νὰ ξεφύγουμε ἀπὸ αὐτὸ τὸ δῆλημα; *Divisus est Christus*; “Διαιρεῖται ὁ Χριστός;”. Ὁχι. Ἐμφαντικὰ ὄχι»³².

Συμπληρωματικὰ πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι σὲ ἄλλο κείμενό του θέτει τὰ «χαρισματικὰ γεγονότα» ὡς παράλληλα μὲ τοὺς κανόνες, μέσα στὴν Ἐκκλησία. Γράφοντας γιὰ τὶς Γενικὲς Συνόδους (Οἰκουμενικὲς) ἐπισημαίνει ὅτι «δὲν θὰ ἦταν ὑπερβολὴ ἐὰν ἐλέγετο ὅτι αἱ Σύνοδοι οὐδέποτε ἐθεωρήθησαν ὡς κανονικὸς θεσμός, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς κατὰ περίπτωσιν *χαρισματικὰ γεγονότα*. Οἱ Σύνοδοι χαρακτηρίσθηκαν ὡς Οἰκουμενικὲς «ὄχι τόσον λόγῳ τῆς ἐπισήμου *κανονικῆς* των ἀρμοδιότητος, ὅσον ἐξ αἰτίας τοῦ *χαρισματικοῦ* των χαρακτήρος· μὲ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ἁγ. Πνεύματος ἐμαρτύρησαν περὶ τῆς ἀληθείας συμφώνως πρὸς τὴν Ἁγ. Γραφήν, ὅπως αὐτὴ παρεδόθη εἰς τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν»³³.

Ὁ Ἐπίσκοπος πρ. Ζαχουμίου καὶ Ἐρζεγοβίνης Ἀθανάσιος Γιέφτιτς σὲ κείμενό του³⁴, ἔχοντας ὑπ’ ὄψιν του τὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ

31. ΦΛΩΡΟΦΣΚΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, *Θέματα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας*, Ἔργα 4, μετάφραση Παναγιώτου Κ. Πάλλη, ἐκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1979, σελ. 318-323.

32. GEORGES FLOROVSKY, «The Doctrine ...», ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 152-153.

33. ΦΛΩΡΟΦΣΚΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, *Ἁγία Γραφή, Ἐκκλησία, Παράδοσις*, Ἔργα 1, Μετάφραση Δημητρίου Γ. Τσάμη, ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1976, σελ. 131-132.

34. ΓΙΕΦΤΙΤΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, «Σχολιασμὸς στὸ περὶ ὁρίων τοῦ Φλωρόφσκυ», εἰς *Θεολογία* 81 (2010), τεύχος 4, σελ. 137-158.

μέ τίτλο «Τὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας», ὑποστηρίζει ὅτι τὸ ἄρθρο αὐτὸ ἦταν «πρωτόπειρο»³⁵· νομίζει ὅτι εἶναι ἕνα κείμενο «πὺν γράφηκε σὲ νεαρὴ ἡλικία, ὅταν ἦταν ἱερέας μόλις ἑνὸς ἔτους καὶ ὅτι τὸ κείμενο αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ ὀλοκληρωμένη διατύπωση τῆς ἐκκλησιολογικῆς σκέψεώς του»³⁶ καὶ ὅτι «ὁ νεαρὸς Φλωρόφσκυ εἶναι ἀποσπασματικὸς καὶ δὲν ἐκφράζεται μὲ σαφήνεια»³⁷.

Ἡ ἄποψη ὅτι τὸ κείμενο εἶναι «πρωτόπειρο» εἶναι ἀληθινή ὡς πρὸς τὸν χρόνον πὺν ἐγράφη (1933), ἀλλὰ δὲν φαίνεται νὰ εὐσταθῆ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο, γιὰ τὰ ἴδια σχεδὸν ἔγραψε ὁ π. Γεώργιος μετὰ ἀπὸ 17 χρόνια, ἦτοι τὸ 1950. Περισσότερο ἦταν προβληματισμένος ἢ ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν οἰκουμενικὴ κίνηση, εὐρισκόμενος στὴν Εὐρώπη καὶ ἐρχόμενος σὲ ἐπικοινωνία μὲ ἑτεροδόξους Χριστιανούς. Φαίνεται ὡς «πρωτόπειρο», γιὰ τὴν συνεχῶς θέτει ἐρωτήματα καὶ δὲν γράφει ὡς ἐπιστήμονας-θεολόγους αὐθεντικὰ καὶ καθαρὰ.

Εἶναι σαφές ὅτι οἱ ἐπιστήμονες θεολόγοι γράφουν μὲ ἀκρίβεια τὰ συμπεράσματα τῶν ἐρευνῶν τους καὶ δὲν ἐκφράζονται μὲ ἱεροκηρυκτικὸ τρόπο, θέτοντας συνεχῶς ἀναπάντητα ρητορικὰ ἐρωτήματα.

Ὁ Ἐπίσκοπος πρ. Ζαχουμίου καὶ Ἐρζεγοβίνης Ἀθανάσιος Γιέφτιτς στὴν ἀρχὴ τοῦ κειμένου τοῦ ὁμιλεῖ μὲ σεβασμὸ γιὰ τὸν π. Γεώργιο Φλωρόφσκυ, τοῦ ὁποῦ ὑπῆρξε διάδοχος γιὰ τρία χρόνια (1970-1972) στὸ Ὁρθόδοξο Θεολογικὸ Ἰνστιτοῦτο τοῦ Ἁγίου Σεργίου στὴν ἔδρα τῆς Πατρολογίας, παρουσιάζει μάλιστα τὴν ἄποψη τοῦ π. Ἰουστίνου Πόποβιτς, πὺν τὸν χαρακτήριζε «εἰκόνα στὸ εἰκονοστάσι τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας τῶν νεωτέρων χρόνων»³⁸.

Ἐπειτα γράφει ὅτι ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ «ἀσκεῖ κριτικὴ στίς θέσεις τοῦ Κυπριανοῦ» καὶ στὴ συνέχεια μεταβαίνει «στὸν ἱερὸ Ἀὐγουστῖνο καὶ στὴν πρακτικὴ τῆς Ἐκκλησίας σχετικὰ μὲ τὴν εἰσοδοχὴ τῶν αἵρετικῶν». Καὶ ἀκολούθως κάνει λόγο «γιὰ τὸν Μητροπολίτη Ἀντώνιο (Κραποβίτσκυ) καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπο Ἰλαρίωνα (Τροϊτσκι), οἱ ὁποῖοι θεωροῦσαν ὅτι τὰ χαρισματικὰ καὶ τὰ κανονικὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας συμπίπτουν», καθὼς ἐπίσης «ἀναφέρεται στὸν Χομιακῶφ καὶ στὸν μητροπολίτη Μόσχας Φιλάρετο (Δρόσδωφ), οἱ ὁποῖοι θεωροῦσαν ὅτι τὰ χαρισματικὰ καὶ τὰ κανονικὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας δὲν συμπίπτουν». Μάλιστα παραθέτει τὴν ἄποψη τοῦ π. Ἰουστίνου Πόποβιτς, «ὁ ὁποῖος ἔλεγε ὅτι εἶναι πιὸ σωστὴ καὶ θεολογικὰ πιὸ ὀρθόδοξη ἡ θέση τοῦ Μητροπολί-

35. Ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 143.

36. Ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 141.

37. Ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 158.

38. Ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 137.

τη Ἀντωνίου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰλαρίωνα, ὅτι δηλαδή τὰ χαρισματικά καὶ τὰ κανονικά ὅρια τῆς Ἐκκλησίας συμπίπτουν»³⁹.

Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος Γιέφτις ἀσκεῖ κριτική στοῦ ἄρθρου τοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ, ὑποστηρίζοντας ὅτι δὲν ἔλαβε ὑπ' ὄψιν του δύο σημεία:

«Πρῶτον, τὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τοῦ Θεανθρώπου, εἶναι “ὅρια” τῆς ἀπεριόριστης Θείας Οἰκονομίας τῆς σωτηρίας, τὰ ὅρια τῆς ἀπεριόριστης φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὰ τὰ ὅρια δὲν πρέπει νὰ τὰ διαχωρίζουμε ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς χάριτος τοῦ παναγίου Πνεύματος, τοῦ Παρακλήτου, στὴν Ἐκκλησία. Τὰ ὅρια αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι στενότερα καὶ πιὸ κλειστά ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς Τριαδικῆς ἐν Χριστῷ οἰκονομίας τῆς σωτηρίας. Εἶναι τὰ ὅρια τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σαρκωθέντος Χριστοῦ, ἐν σώματι καὶ ὡς Σῶμα, ὡς Ἐκκλησία, ὡς πλήρωμα, τὸ ὁποῖο φανερώνει “τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου” (Ἐφ. 1, 22-23).

Δεύτερον, αὐτὰ τὰ οἰκονομικά - χαρισματικά ὅρια τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ παράδοξο τρόπο, δὲν μποροῦν καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀποκλείσουν τὸ τόσο σημαντικό γεγονός τῶν λειτουργικῶν - κανονικῶν ὁρίων τῆς Ἐκκλησίας»⁴⁰.

Πάντως, ὁ Ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος Γιέφτις μὲ θεολογικά ἐπιχειρήματα ὑποστηρίζει, μετὰ τῶν ἄλλων, ὅτι ἐμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι δὲν δεχόμεστε τὴν διακοινωνία, δηλαδή νὰ συμμετέχουμε στὰ ἴδια μυστήρια τῆς θείας Εὐχαριστίας Ὁρθόδοξοι καὶ ἑτερόδοξοι-αἵρετικοί, «ὄχι λόγω κάποιας ἀντι-οικουμενικῆς τοποθετήσεως, ἀλλὰ ἀκριβῶς ἐπειδὴ στὴν θεία Εὐχαριστία, ὡς *σύναξη τῆς Ἐκκλησίας ἐν Χριστῷ* διὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, συμπίπτουν τὰ *χαρισματικά ὅρια* τῆς Οἰκονομίας τῆς σωτηρίας τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τὰ *κανονικά-χαρισματικά ὅρια* τῆς Ἐκκλησίας»⁴¹. Καταλήγει δὲ στοῦ ἐξῆς συμπέρασμα:

«Δὲν μποροῦμε, ἐπομένως, νὰ διαχωρίζουμε τὰ ὅρια τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς Εὐχαριστίας καὶ ἔτσι δὲν μποροῦμε νὰ διευρύνουμε τὰ χαρισματικά ὅρια πέρα ἀπὸ τὰ κανονικά, ἀλλὰ οὔτε νὰ περιορίζουμε τὰ κανονικά τόσο, ὥστε νὰ ἀποκλείουν αὐτὰ πὺν κάνει ἡ πράξη τῆς Ἐκκλησίας στὴν εἰσοδοχὴ τῶν αἱρετικῶν»⁴².

Εἶναι φανερόν ὅτι γιὰ ὅλη τὴν ὀρθόδοξη παράδοση τὰ χαρισματικά καὶ κανονικά ὅρια τῆς Ἐκκλησίας συμπίπτουν μὲ τὸ Μυστήριο τῆς θείας Εὐχαρι-

39. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 139.

40. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 143-144.

41. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 144.

42. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 158.

σίας. Όλα τὰ Μυστήρια, καὶ τὸ Βάπτισμα, ἔχουν ἀναφορὰ καὶ κατάληξη στὴν θεία Εὐχαριστία, καὶ δὲν νοεῖται διάσπαση μεταξὺ τῶν Μυστηρίων Βαπτίσματος, Χρίσματος καὶ θείας Εὐχαριστίας. Δὲν μποροῦμε νὰ ἐννοήσουμε χαρισματικό Βάπτισμα πού δὲν μπορεῖ νὰ καταλήξῃ στοῦ Μυστήριου τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Βεβαίως, ἡ ἄκτιστη Χάρις τοῦ Θεοῦ ἐνεργεῖ σὲ ὅλη τὴν κτίση, καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Χριστοῦ, ὡς οὐσιοποιός, ζωοποιός, σοφοποιός, ὡς προνοητικὴ ἐνέργεια, ἀλλὰ ἡ ἴδια Χάρις ἐνεργεῖ καὶ μέσα στὴν Ἐκκλησία ὡς καθαρική, φωτιστικὴ καὶ θεοποιός.

Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς σὲ μιὰ ἀπάντησή του πρὸς τὸν Θαλάσσιο, ἀναφέρεται στοῦ πῶς ἐνεργεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα στοὺς ἀνθρώπους.

Εἰσαγωγικὰ γράφει ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν ἀπουσιάζει ἀπὸ κανένα ὄν καὶ μάλιστα ἀπὸ ὅσους προικίστηκαν μὲ λόγο, γι' αὐτὸ «ἐν πᾶσιν ἀπλῶς ἐστι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον», κατὰ διαφόρους τρόπους.

Κατ' ἀρχὰς προσδιορίζει ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι «πάντων συνεκτικὸν καὶ προνοητικὸν καὶ τῶν φυσικῶν σπερμάτων ἀνακινήτικόν». Γι' αὐτὸ βρισκουμε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς βαρβάρους καὶ νομάδες νὰ ἐκδηλώνουν αἰσθήματα καλοκαγαθίας, καὶ νὰ ἀθετοῦν τοὺς θηριώδεις νόμους πού ἐπικρατοῦν σὲ αὐτούς.

Ἐπειτα, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι προσδιορισμένο σὲ ὅλους ἐκείνους πού ἀκολουθοῦν τὸν νόμο τοῦ Μωϋσέως «ὡς νομοθετικὸν καὶ προαγορευτικὸν μελλόντων μυστηρίων» καὶ τοὺς προκαλεῖ αἴσθηση τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν καὶ τὴν γνώση τῆς κατὰ Χριστὸν τελειότητος πού ἔχει προαναγγελθῆ ἀπὸ τὸν Χριστό. Γι' αὐτὸ πολλοὶ πού βρίσκονται στὴν κατηγορία αὐτὴ ἐγκαταλείπουν τὴ σκιάδη λατρεία καὶ μεταβάλλονται πρόθυμα στὴν νέα καὶ μυστικὴ λατρεία.

Τέλος, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα βρίσκεται καὶ σὲ ὅλους «τοῖς τὸ θεῖον καὶ θεοποιὸν ὄντως ὄνομα τοῦ Χριστοῦ κληρωσομένοις διὰ τῆς πίστεως». Στὴν κατηγορία αὐτὴ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὄχι μόνον φρουρεῖ καὶ ἀνακινεῖ προνοητικὰ τὸν κατὰ φύσιν λόγο καὶ ἀποδεικνύει τὴν παραβάση τῶν ἐντολῶν ἢ τὴν τήρησή τους καὶ μνηνεῖ τὴν ἐξαγγελία τοῦ Χριστοῦ: «ἀλλὰ καὶ ὡς δημιουργικὸν τῆς κατὰ χάριν διὰ τῆς πίστεως δοθείσης υἰοθεσίας». Στὴν περίπτωση αὐτὴ, ἐπειδὴ παρέχει σοφία, γι' αὐτὸ πηγαίνει μόνον σὲ ἐκείνους πού ἔχουν καθαρθῆ στοῦ σώμα καὶ τὴν ἀκριβῆ συνάσκησι τῶν ἐντολῶν καὶ συναναστρέφεται αὐτούς στοῦ νὰ εἶναι οἰκεῖοι του μὲ τὴν ἀπλὴ καὶ ἄυλη γνώση καὶ διαπλάττει τὸν νοῦ τους γιὰ τὴν θέωση μὲ τὰ ἄχραντα νοήματα τῶν ἀπορρήτων νοήσεων.

Ἐπομένως, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα βρίσκεται σὲ ὄλους ὡς ποιητικὸ καὶ προνοητικὸ ὄλων· βρίσκεται καὶ στοὺς ἀνθρώπους τοῦ Νόμου ὡς νομοθετικὸ καὶ προαγγελτικὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ βρίσκεται «κατ' ἐξαιρέτον» στοὺς Χριστιανούς ὡς ποιητικὸν θείας υἰοθεσίας⁴³.

Σαφέστατα τὰ χαρισματικὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας, ὡς πρόξενα θεώσεως, συνδέονται μὲ τὰ κανονικὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ δὲν συγγέεται ἡ καθαρτική, φωτιστική καὶ θεοποιὸς ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ μὲ τὴ δημιουργική, προνοητική καὶ ὑποδεικτική ἀφ' ἐνὸς μὲν τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἐντάξεως τοῦ ἀνθρώπου στὴν Ἐκκλησία γιὰ τὴ μέθεξι τῶν καρπῶν τῆς θείας Οἰκονομίας, ἥτοι τῆς θεώσεως. Τὰ χαρίσματα τῆς κατὰ Χριστὸν υἰοθεσίας τῶν θεουμένων ἐνεργοῦν στὸ κανονικὸ πλαίσιο τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία Ἐκκλησία νοεῖται ὄχι ὡς ἀόρατη, ἀλλὰ ὡς ὄρατή, ὡς μέθεξι τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ στὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας.

Στὰ συγγράμματα τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου φαίνεται σαφέστατα ἡ σχέση μεταξὺ τῶν τριῶν τρόπων ἐνεργείας τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν Ἐκκλησία, ἥτοι: πρῶτον, ὡς καθαρτική, φωτιστική καὶ θεοποιός· δεύτερον στὰ μυστήρια Βαπτίσματος, Χρίσματος καὶ θείας Εὐχαριστίας· καὶ τρίτον στὸ μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης, μὲ τοὺς βαθμοὺς τοῦ Διακόνου, τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ τοῦ Ἐπισκόπου. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχει μεγάλη σχέση καὶ φαίνεται καθαρὰ ὅτι ταυτίζονται τὰ χαρισματικὰ καὶ τὰ κανονικὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας⁴⁴.

Ἄλλωστε, ὁ Τριαδικὸς Θεὸς διὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ προσφέρει τὰ χαρίσματα στοὺς πιστοὺς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Τριαδικὸς Θεὸς διὰ Χριστοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ φωτίζει τοὺς Πατέρας στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους γιὰ νὰ συντάσσουν τοὺς ἱεροὺς Κανόνας γιὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ὅποτε, δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ κανονικῶν διατάξεων ποὺ θεσπίσθηκαν μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου: «ἔδοξε γὰρ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν» (Πράξ. ιε', 28), «καὶ ἤρесе τῇ Συνόδῳ», κατὰ τὴν ἔκφραση τῶν Συνόδων γιὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες.

Οἱ ἱεροὶ Κανόνες, κατὰ τὸν μακαριστὸ Ἠγούμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Γεώργιο, εἶναι τὰ «μαρτύρια» τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν διαφέρουν ἀπὸ τίς

43. ΑΓΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ, *Φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν καὶ Ἀσκητικῶν*, τόμος 14B, Πατερικαὶ ἐκδόσεις «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», Θεσσαλονίκη 1992, σελ. 98-102.

44. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, *Περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, Φιλοκαλία τῶν νηπτικῶν καὶ ἀσκητικῶν*, τόμ. 3, Πατερικαὶ ἐκδόσεις «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», σελ. 336 κ.ἑξ.

ἐντολές Του, ἀλλὰ εἶναι συνέχειά τους⁴⁵. Οἱ ἱεροὶ Κανόνες βοηθοῦν τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπο νὰ μένη σὲ ἐνότητα καὶ ἄρμονικὴ σχέση με τοὺς ἀδελφούς του στὴν Ἐκκλησία⁴⁶. «Οἱ Κανόνες ὑποδεικνύουν εἰς τὸν πιστὸν τὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας ἐκτὸς τῶν ὁποίων ὑπάρχει τὸ χάος· ρυθμίζουν τὰς μεταξὺ τῶν διαφόρων χαρισματούχων λειτουργῶν καὶ τάξεων αὐτῆς σχέσεις, ὥστε οἱ πάντες νὰ ἐργάζονται ἄρμονικῶς διὰ τὴν αὔξησιν τοῦ ἑνὸς Σώματος τοῦ Χριστοῦ· ἐπιβάλλουν τὴν ὀρθὴν θεραπευτικὴν μέθοδον διὰ τοὺς τραυματίζοντας τὴν ἐνότητα τοῦ Σώματος ἐκπίπτοντας ἀπὸ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς»⁴⁷.

Μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες τῶν Τοπικῶν καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων ρυθμίζεται ἡ ποιμαντικὴ διακονία τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὴν Ἱερωσύνη, τὴ συνοδικὴ δομὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴ συνοδικὴ διαχείριση τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, τὴν ποιμαντικὴ καθοδήγησι πρὸς ὑπέρβασιν τῆς ἁμαρτίας, τὴν αἴρεσι, τὸ σχίσμα καὶ τὴν ἐνδεικνυόμενη ποιμαντικὴ στάσι πρὸς τοὺς αἰρετικούς καὶ σχισματικούς, τὸν μοναχισμό καὶ τὸν κατὰ Χριστὸν γάμον⁴⁸.

Ἡ χαρισματικὴ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν στὴν Ἐκκλησία ἐλέγχεται ἀπὸ τοὺς θεουμένους Πατέρας κατὰ πόσον εἶναι κατὰ Θεόν, διὰ τῶν ἱερῶν Κανόνων, ὥστε νὰ ἐνεργῇ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ὄχι ἀνθρωποκεντρικὰ. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ αὐτοσχεδιάζῃ καὶ νὰ αὐθαδιάζῃ μέσα στὴν Ἐκκλησία, ἐν ὀνόματι μιᾶς ἐμπαθοῦς ἐλευθερίας.

Ἐπομένως, μέσα στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία συνδέονται στενὰ καὶ ταυτίζονται τὰ χαρισματικὰ μὲ τὰ κανονικὰ ὅριά Της, ὅπως φανερώνεται ἰδιαίτερος σὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, πρᾶγμα πὸ θὰ δοῦμε πιὸ κάτω.

Ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης σημειώνει ὅτι «ἡ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ εἶναι τὸ κατοικητήριον τῆς ἀπίστου δόξης τοῦ Θεοῦ. Τὸν Χριστὸν δὲν δυνάμεθα νὰ τὸν ξεχωρίσωμεν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, οὔτε τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸν Χριστόν»⁴⁹. «Ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας δὲν ὑπάρχει σωτηρία. Ὁ Χριστὸς προσφέρει

45. ΑΡΧΙΜ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΨΑΝΗ, Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὁρους, *Ἡ ποιμαντικὴ Διακονία κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας*, ἐκδ. Ἄθως, Πειραιεὺς 1976, σελ. 64-65.

46. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 74.

47. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 74-75.

48. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 91 κ.ἐξ.

49. Protopresbyter JOHN ROMANIDES, *An Outline Of Orthodox Patristic Dogmatics- Ἐπίτομος Ὁρθόδοξος Πατερικὴ Δογματικὴ*, Orthodox Theological Library, Edited and Translated with an Introduction and Bibliography by Protopresbyter George Dion. Dragas, Orthodox Research Institute, Rollinsford, New Hampshire 2004, σελ. 76.

τὴν σωστικὴν χάριν εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους. Ὅταν σῶζεται κανεὶς ἐκτὸς τῆς ὁρατῆς Ἐκκλησίας τοῦτο σημαίνει πὼς ὁ Χριστὸς ὁ ἴδιος σῶζει αὐτόν. Ἐὰν αὐτὸς εἶναι μέλος ἑτερόδοξον, τότε σῶζεται οὗτος διότι τὸν σῶζει ὁ Χριστὸς καὶ οὐχὶ ἡ “Παραφυάς” εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει. Ἡ σωτηρία τοῦ λοιπὸν δὲν ἐπιτελεῖται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει διότι μία εἶναι ἡ Ἐκκλησία ἣτις σῶζει, δηλ. ὁ Χριστός»⁵⁰.

Ἔτσι, ὑπάρχουν ἄνθρωποι καὶ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἀκόμη καὶ ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ ὁποῖοι πέρα ἀπὸ τὰ φυσικὰ χαρίσματα ἔχουν καὶ μερικὰ χαρίσματα, τὰ ὁποῖα ὁμως ἐλέγχονται ἀπὸ θεουμένους Πατέρες, ἂν εἶναι φυσικά, συναισθηματικά, δαιμονικά ἢ πνευματικά. Ἐὰν ὑπάρχουν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας πού ἔχουν ὄντως πνευματικά χαρίσματα, τότε αὐτοὶ σῶζονται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν «Χριστιανικὴν ὁμάδα καὶ Ὁμολογίαν» στὴν ὁποία ἀνήκουν, διότι μόνον ἡ Ἐκκλησία ὡς τὸ Θεανθρώπινο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι πηγὴ τῆς ἀκρίστου Χάριτος τοῦ Θεοῦ, σῶζει.

Στὴ συνέχεια θὰ δοῦμε τὴ σχέση μεταξύ τῶν χαρισματικῶν καὶ τῶν κανονικῶν ὁρίων τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως φανερώνεται στὴ σχέση μεταξύ Πεντηκοστῆς, Ἐκκλησίας καὶ θείας Εὐχαριστίας. Ἔτσι τὸ θέμα αὐτὸ θὰ τεθεῖ σὲ μιὰ εὐχαριστιακὴ προοπτικὴ, στὴν ὁποία ἐνώνονται τὰ χαρισματικά μὲ τὰ κανονικά ὅρια τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι εὐνόητον ὅτι μὲ ὅσα θὰ ἀναλυθοῦν ἐπεκτείνουμε τὴ συζήτηση πού γίνεται μεταξύ τῶν χαρισματικῶν καὶ τῶν κανονικῶν ὁρίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν προσδιορίζουμε στὴν ἴδια τὴν Ἐκκλησία καὶ ἰδιαίτερος στὴν θεία Εὐχαριστία, μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τῆς Πεντηκοστῆς. Αὐτὸ φαίνεται ἔκδηλα τόσο στὰ τροπάρια τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν Πεντηκοστή, ὅσο καὶ στὶς ἐπιστολὲς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὶς ὁποῖες γίνεται λόγος γιὰ τὴν εὐχαριστιακὴ κοινότητα τῆς Κορίνθου.

2. Πεντηκοστὴ καὶ Ἐκκλησία, κατὰ τὴν ἱερὰ ὑμνογραφία

Ἡ Ἐκκλησία ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἐδογματίσε ἀπλανῶς στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους καὶ ἔθεσε ὅλη τὴν θεολογία της στὴν ὑμνογραφία της, ὅποτε ἰσχύει τὸ *lex credendi* καὶ τὸ *lex orandi*, δηλαδή ὑπάρχει ἐνότητα μεταξύ τοῦ δόγματος καὶ τῆς ἐκφράσεώς του στοὺς ἱεροὺς Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς προ-

50. Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 78-80.

σευχῆς, καὶ μάλιστα τῆς προσευχῆς μέσα στὴν Ἐκκλησία μὲ τὰ τροπάρια καὶ τὶς εὐχὲς τῶν Μυστηρίων καὶ τῶν ἀκολουθιῶν.

Ἡ πραγματικὴ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἐκφράστηκε στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους καὶ τὰ κείμενα τῶν θεουμένων, διατυπώνεται κατὰ τὸν αὐθεντικότερο τρόπο μέσα στὶς εὐχὲς τῶν Μυστηρίων καὶ τῶν ἀκολουθιῶν καὶ στὰ τροπάρια τῆς Ἐκκλησίας. Ὅποτε, μιὰ θεολογία ποὺ δὲν συντονίζεται στὴν ὀρολογία καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς λατρείας τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἐκκοσμικευμένη καὶ σαφῶς διαφοροποιημένη ἀπὸ τὴ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπομένως ἐπικίνδυνη θεολογία.

Δύο ἀπὸ τὰ τροπάρια τῆς ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τὴ σχέση μεταξύ τοῦ ἱεροῦ θεομοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν χαρισμάτων τῶν μελῶν τῆς, ἴτοι τῶν κανονικῶν καὶ χαρισματικῶν ὀρίων τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ ἀπολυτίκιο τῆς ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς

Τὸ ἀπολυτίκιο τῆς ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς ἀναφέρεται στὸν Χριστό, ὁ Ὅποιος ἀπέστειλε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα στοὺς Ἀποστόλους⁵¹.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰ ἀπολυτικά τῶν ἑορτῶν ἐκφράζουν μὲ λίγες λέξεις τὸ νόημα τῶν συγκεκριμένων ἑορτῶν. Ὅποτε, τὸ ἀπολυτίκιο τῆς Πεντηκοστῆς, ἂν καὶ ἐορτάζεται τὸ Μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ἡ ἐπιδημία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στοὺς Ἀποστόλους, ἐν τούτοις ἀναφέρεται στὸν Χριστό.

Αὐτὸ εἶναι ὀρθότατο ἀπὸ πλευρᾶς ὀρθοδόξου θεολογίας, γιὰτὶ ὁ Χριστὸς μᾶς ἀποκάλυψε τὸν Πατέρα καὶ Αὐτὸς ἔστειλε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἡ Ἐκκλησία ἐρμηνεύεται κατ' ἐξοχὴν Χριστολογικά, διότι διὰ τοῦ Χριστοῦ γνωρίζουμε τὸν Πατέρα (Ἰω. ιδ', 9) καὶ ὁ Χριστὸς ἀποστέλλει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα στοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ Χριστὸς πενήντα ἡμέρες μετὰ ἀπὸ τὴν Ἀνάστασή Του, δηλαδὴ τὴν Πεντηκοστή, ἀπέστειλε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα στοὺς Μαθητὲς (Πρ. β', 1-13), τὸ ὁποῖον ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ πέμπεται διὰ τοῦ Υἱοῦ (Ἰω. ιε', 26). Αὐτὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνέδειξε τοὺς Μαθητὲς πανσόφους θεολόγους, ἐνῶ ἦταν ἄλιεις, δὲν εἶχαν σπουδάσει σὲ ἀνθρώπινες σχολὲς τὴν θύραθεν φιλοσοφία. Ἐπειτα, οἱ ἐμπειρικοὶ αὐτοὶ θεολόγοι δίδαξαν σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη καὶ τὴν ἐκάλεσαν στὴν ἀληθινὴ πίστη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔκαναν τοὺς ἀνθρώπους μέλη τῆς Ἐκκλησίας, μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ.

51. «Εὐλόγητός εἶ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφους τοὺς ἄλιεις ἀναδείξας, καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην σαγηνεύσας, φιλόανθρωπε δόξα σοι».

Πρόκειται για μιὰ ἄλλη σοφία, πού διαφοροποιεῖται ἀπὸ τὴ σοφία τῶν φιλοσόφων· εἶναι ἡ σοφία τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, εἶναι μιὰ ἄλλη θεολογία πού εἶναι δωρεὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος μέσα στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς δὲν ἐνεργεῖ διαφορετικὰ ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Δὲν εἶναι ἄλλη ἡ ἐνέργεια τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄλλη ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἀφοῦ κοινὴ εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο, μιὰ εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ: «Ἡ γὰρ ἐνέργεια κίνησις ἐστὶν οὐσίας, ἀλλ' οὐκ οὐσία»· καὶ «μία ἡ τοῦ θείου θελήματος κίνησις ἐκ προκαταρκτικοῦ αἰτίου τοῦ Πατρὸς ὠριωμένη καὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ προϊοῦσα καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι προφαινομένη»⁵².

Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ δίδεται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖο καθιστᾷ τοὺς Ἀποστόλους μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ δοξάζεται ὁ Πατὴρ καὶ γενικότερα ὁ Τριαδικὸς Θεός. Τὸ Θεανθρώπινο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι πηγὴ τῆς ἀκρίστου Χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ μέσα στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησία, γνωρίζουμε τὸν Πατέρα διὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

Ἡ θεολογία δὲν εἶναι ἡ ἀφηρημένη καὶ φιλοσοφικὴ γνώση τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἡ ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ Σώματι τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὴ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ διαφέρει σαφέστατα ἀπὸ κάθε ἄλλη θύραθεν σοφία.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γνωρίζει αὐτὴν τὴν πραγματικότητα· γι' αὐτὸ ἀναφέρεται στὰ χαρίσματα πού δίνει ὁ Θεὸς μέσα στὴν Ἐκκλησία⁵³, τὰ ὁποῖα διαφέρουν ἀπὸ τὰ χαρίσματα τῶν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ τροπάριο τῶν Στιχηρῶν τοῦ ἔσπερινοῦ τῆς Πεντηκοστῆς

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔθεσαν μέσα στὴ λατρεία Τῆς ὅλης τῆ θεοπτικῆς ἐμπειρίας πού εἶχαν ἀποκτήσει καὶ τίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἔτσι οἱ προσευχόμενοι Χριστιανοὶ στὴ λατρεία θεολογοῦν ἀπλανῶς καὶ δοξολογοῦν τὸν Θεὸ ὀρθοδόξως. Αὐτὸ τὸ βλέπουμε καὶ στὸ δευτέρου τροπάριου τῶν στιχηρῶν τοῦ ἔσπερινοῦ τῆς Πεντηκοστῆς⁵⁴.

52. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, Ἔργα, τόμ. 3, ΕΠΕ, Θεσσαλονίκη 1983, σελ. 106.

53. «Βλέπετε γὰρ τὴν κλησιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς ἵνα τοὺς σοφοὺς κατασχῆ, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός ἵνα κατασχῆ τὰ ἰσχυρὰ, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργῆ, ὅπως μὴ καυχῆται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός καὶ ἀπολύτρωση, ἵνα, καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχάσθω» (Α΄ Κορ., α΄, 26-31).

54. «Πάντα χορηγεῖ τὸ πνεῦμα τὸ Ἅγιον, βρούει προφητείας, ἱερέας τελειοῖ, ἀγραμμάτους

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ὁμοούσιο καὶ ὁμόθρονο μὲ τὰ ἄλλα πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό. Τὸ τροπᾶριο αὐτὸ τῆς Ἐκκλησίας χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρο ὁμοούσιο καὶ γιὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅπως ἡ Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος χρησιμοποίησε αὐτὸν τὸν ὄρο γιὰ τὸν Υἱὸ καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ. Ὅμως, ἡ Β΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀπέφυγε νὰ χρησιμοποίησῃ αὐτὸν τὸν ὄρο γιὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα γιὰ νὰ μὴ δημιουργηθοῦν ἄλλα προβλήματα, ἀλλὰ χρησιμοποίησε ἄλλους ισότιμους ὄρους ὅπως «Κύριον», «ζωοποιόν», «συμπροσκυνούμενον» καὶ «συνδοξαζόμενον»⁵⁵.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συγκροτεῖ ὅλον τὸν θεσμό τῆς Ἐκκλησίας. Πρόκειται γιὰ τὸν ἱερόν θεσμό, ὄχι γιὰ κάποιο ἀνθρώπινο σωματεῖο· πρόκειται γιὰ τὸ Θεανθρώπινο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ· ὄχι γιὰ κάποια ἀνθρώπινη ὀργάνωση, ἀλλὰ γιὰ τὸν Θεανθρώπινο ὀργανισμό. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐνεργεῖ μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ μορφώνει τὸν Χριστὸ στὶς καρδιὲς τῶν Μαθητῶν. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἕνας ἱερός θεσμός πὺν συγκροτεῖται ἀπὸ τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα στὸν μυστηριακό, κανονικὰ καὶ συνοδικό, θεσμό τῆς.

Σὲ αὐτὸν τὸν ἱερό θεσμό τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει ποικιλία χαρισμάτων, πὺν διακρίνονται σὲ δύο βασικὰ χαρίσματα, ἥτοι τὴν προφητεία, δηλαδὴ τὴν θεοπτία, πὺν εἶναι ἡ ἐμπειρικὴ θεολογία-σοφία, καὶ τὴν ἱερωσύνη μὲ τοὺς τρεῖς βαθμούς τῆς, πὺν εἶναι τοῦ Διακόνου, τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ τοῦ Ἐπισκόπου.

Ἔτσι ἡ ἐμπειρικὴ θεολογία, δηλαδὴ ἡ πνευματικὴ ἱερωσύνη, συνδέεται μὲ τὴν μυστηριακὴ ἱερωσύνη· καὶ οἱ δύο αὐτὲς ἀποτελοῦν τὰ βασικὰ χαρίσματα μέσα στὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ δι' αὐτῶν τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας κοινωνοῦν τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἀναλόγως πρὸς τὸν βαθμὸ τῆς μεθέξεως τῆς καθαρτικῆς, φωτιστικῆς καὶ θεοποιουῦ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ.

Μέσα ἀπὸ αὐτὴν τὴν προοπτικὴ μποροῦμε νὰ κάνουμε λόγο γιὰ τὴν Ἐκκλησία ὡς Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, γιὰ τοὺς Χριστιανούς ὡς μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ γιὰ τὴ ζωντανὴ σχέση μεταξὺ τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν χαρισμάτων πὺν λειτουργοῦν μέσα σὲ αὐτὴν.

σοφίαν ἐδίδαξεν, ἀλείψ θεολόγους ἀνέδειξεν, ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας. Ὅμοοῦσιε καὶ ὁμόθρονε, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, Παράκλητε, δόξα σοι».

55. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ, Ἀθανάσιος ὁ Μέγας καὶ ἡ θεολογία τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Ἀθήναι 1975, σελ. 181-182, καὶ ΓΕΩΡΓΙΑΝΤΖΗ ΠΕΤΡΟΥ, Τὸ Σύμβολο τῆς πίστεώς μας, ἱστορικὴ καὶ δογματικὴ ἐκδίπλωση, Ξάνθη 2012, σελ. 329-332.

3. Ἡ κοινωνία μεταξύ τῶν Χριστιανῶν στό μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας

Ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης ὁ Θεολόγος στήν Α΄ ἐπιστολή του ἀναφέρεται στήν κοινωνία μεταξύ τῶν χαρισματόχων στό Μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας καί γενικά στή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, συνδέοντας τὴ θεωρία τοῦ φωτὸς μετὰ τὴν κοινωνία τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν κοινωνία τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ καί τὴν κάθαρση τῆς καρδίας: «Ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτὸς ἐστὶν ἐν τῷ φωτὶ, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων, καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας» (Α΄ Ἰω. α΄, 7).

Ἀναλύοντας αὐτὰ τὰ χωρία βλέπουμε ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Φῶς: «Ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον» (Α΄ Τιμ. στ΄, 16). Αὐτὸ τὸ Φῶς εἶναι τὸ Φῶς τῆς θεότητος, ποὺ εἶναι Φῶς τοῦ Πατρὸς, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οἱ τρεῖς Μαθητὲς στό ὄρος Θαβὼρ εἶδαν τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ ὡς Φῶς, καθὼς ἐπίσης εἶδαν τὴ φωτεινὴ νεφέλη, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἄκουσαν τὴν φωνὴ τοῦ Πατρὸς. Ὅσοι ἀξιώθηκαν νὰ δοῦν τὸν Θεό, τὸν εἶδαν ὡς Φῶς καὶ μάλιστα εἶδαν ὑπὲρ νόησιν καὶ ὑπὲρ αἴσθησιν τρία Φῶτα, τὰ ὁποῖα περιχωροῦνται μεταξύ τους. Ἔτσι κατέληξαν στήν ὀρολογία ὅτι τὰ Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος ἔχουν τὴν ἴδια οὐσία, τὴν ἴδια ἐνέργεια καὶ ὑπάρχει ἀλληλοπεριχώρηση μεταξύ τους.

Οἱ Χριστιανοί, τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ζοῦν μέσα στό Φῶς· μετέχουν τοῦ Φωτὸς κατὰ διαφόρους βαθμούς. Μὲ αὐτὴν τὴν ἔννοια γράφει ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης νὰ περιπατῆ κανεὶς μέσα στό Φῶς. Πρόκειται γιὰ μιὰ πορεία μεθέξεως τοῦ Φωτὸς, πορεία ἀπὸ δόξης σὲ δόξα, ἀπὸ Χάριτος σὲ Χάριν, ἀνάλογα μετὰ τὴν κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου ποὺ γίνεται μετὰ τὴν συνέργεια Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ καὶ ὁ ἄνθρωπος συνεργεῖ.

Ὅσοι περιπατοῦν μέσα στό Φῶς τοῦ Θεοῦ ἔχουν κοινωνία καὶ μεταξύ τους. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι αὐτὴ ἡ κοινωνία δὲν εἶναι ἀνθρώπινη καὶ συναισθηματικὴ, ἀλλὰ κοινωνία ἐν τῷ Φωτὶ μετὰ τὴ μέθεξι τῆς ἀκτίστου Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ Σώματι τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι κοινωνία Χάριτος καὶ ὄχι κοινωνία προσώπων. Αὐτὸ μᾶς ὑπενθυμίζει τὴν ἐμπειρία ποὺ ἀπέκτησε ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, διότι διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οἱ Μαθητὲς ἔγιναν μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἔφθασαν στήν ἐμπειρία τοῦ ἀκτίστου Φωτὸς, μέ-

σα στο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ καί ὡς μέλη τοῦ δεδοξαμένου Σώματος τοῦ Χριστοῦ ἀπέκτησαν καί κοινωνία, ἐνότητα μεταξύ τους.

Ἔτσι τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς πραγματοποιήθηκε ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πού καταγράφηκε ἀπό τόν Εὐαγγελιστή Ἰωάννη ὅτι θά ἔλθῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας τὸ ὁποῖο θά τοὺς ὀδηγήσῃ «εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν» (Ἰω. ιστ', 13) καί τότε «πάντες ἐν ὧσιν», «ὧσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ», «ὧσιν ἐν καθῶς ἡμεῖς ἐν ἑσμεν», «ὧσι τετελειωμένοι εἰς ἓν», «ὧσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμήν» (Ἰω. ιζ', 19-24).

Με τέτοιες οὐσιαστικὲς προϋποθέσεις, ἔχοντας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ζώντας μέσα στοῦ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, μετέχοντας τοῦ θείου Φωτός, τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ καθαρίζει τὴ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὰ νεκρὰ ἔργα. Τότε ἡ μετοχὴ στῆ θεία Εὐχαριστία καί ἡ κοινωνία τοῦ Σώματος καί τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ καθαρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ κάθε ἁμαρτία, δηλαδή εἶναι μετοχὴ στῆ δόξα τοῦ Θεοῦ «ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Β' Κορ. δ', 6, Ἐβρ. θ', 14, Α' Ἰω. α', 7). Ἡ κάθαρση τῆς συνειδήσεως δὲν εἶναι ἠθικὴ καί συναισθηματικὴ, ἀλλὰ συμμετοχὴ στῆ δόξα τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλωστε, ἡ ἁμαρτία, κατὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο, εἶναι στέρηση τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν λόγο τοῦ «πάντες ἡμαρτον καί ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ» (Ῥωμ. γ', 23), ὁπότε ἡ μετοχὴ στῆ δόξα τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν Ἐκκλησία, πὺν εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, με τὴν κοινωνία τοῦ Σώματος καί τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ στοῦ Μυστήριου τῆς θείας Εὐχαριστίας εἶναι ἀπομάκρυνση τῆς ἁμαρτίας.

Ἔτσι καταλαβαίνουμε ἐμπειρικὰ καί ἀγιοπνευματικὰ τὴ σχέση μεταξύ τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ὄρων καί τῶν κανονικῶν διατάξεων, τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων καί τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας.

4. Ἡ θεία Εὐχαριστία κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους

Κάνοντας λόγο γιὰ τὸν ἱερὸ θεσμό τῆς Ἐκκλησίας, πὺν ἐκφράζεται μέσα στῆ θεία Εὐχαριστία, εἶναι σημαντικό νὰ δοῦμε ποιοὶ καί με ποιές προϋποθέσεις συμμετέχουν σὲ αὐτὸ τὸ μεγάλο μυστήριο, ὅπως φαίνεται στοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους, τοὺς χρόνους μετὰ ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία ἔγινε Σῶμα Χριστοῦ. Αὐτὸ θά μᾶς δώσει τὴ δυνατότητα νὰ ἀντιληφθοῦμε τὴ σχέση μεταξύ τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς θείας Εὐχαριστίας, τῆς κανονικῆς συγκροτήσεώς της καί τῶν χαρισματοῦχων Χριστιανῶν.

α) Ἡ θεία Εὐχαριστία στήν πρώτη ἐκκλησιαστική κοινότητα τῶν Ἱεροσολύμων, κατὰ τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων

Τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων ἐκθέτει τὴ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν μετὰ ἀπὸ τὴν Πεντηκοστή, ὅταν ἔλαβαν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ συγκροτήθηκε ἡ πρώτη Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία στὰ Ἱεροσόλυμα. Στὸ βιβλίον αὐτὸ ὑπάρχουν δύο περιστατικὰ ποὺ δείχνουν τὸ πῶς οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ τελοῦσαν τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας μέσα στὴν ὅλη ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ.

Τὸ πρῶτο περιστατικὸ ἀναφέρεται στὴ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν στὰ Ἱεροσόλυμα, ποὺ προσκαρτεροῦσαν στὴ διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων τὴν κοινωνία, τὴν κλάση τοῦ ἄρτου καὶ τίς προσευχές⁵⁶.

Ἀναλύοντας αὐτὸ τὸ χωρίο ἀπὸ τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων μπορούμε νὰ δοῦμε τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ζοῦσαν οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ στὰ Ἱεροσόλυμα, μετὰ ἀπὸ τὴν Πεντηκοστή.

Στὴν ἀρχὴ γράφεται ὅτι ὅλοι οἱ πρῶτοι πιστοὶ ἦταν ἀφοσιωμένοι στὴ διδασκαλία τῶν Ἀποστόλων, στὴ μεταξὺ τους κοινωνία, στὴν τέλεση τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ στίς προσευχές. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι ὁ βαθύτερος σκοπὸς τῆς πνευματικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀπροϋποθέτως καὶ μεμονωμένως.

Ἡ θεία Εὐχαριστία συνδέεται μὲ τὴ διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων, δηλαδὴ οἱ Ἀπόστολοι τελοῦσαν τὴ θεία Εὐχαριστία, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ προσέφεραν προφητικὸ καὶ ἀποκαλυπτικὸ λόγο. Ἐπίσης, ἡ θεία Εὐχαριστία συνδέεται στενὰ μὲ τίς προσευχές, ἀλλὰ καὶ τὴν πραγματικὴ κοινωνία μὲ τοὺς ἀδελφούς. Ἐπομένως, διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων, κοινωνία μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν, κλάση τοῦ ἄρτου - θεία Εὐχαριστία καὶ προσευχές εἶναι μιὰ ἀδιάσπαστη ἐνότητα καὶ δὲν μποροῦν νὰ χωριστοῦν μεταξὺ τους.

Αὐτὸ ἐρμηνεύεται καὶ ἀπὸ τὴν συνέχεια, ὅταν γράφεται ὅτι οἱ πιστοὶ κάθε ἡμέρα προσκαρτεροῦσαν ὅλοι μαζί, «ὁμοθυμαδόν», στὸν Ναό, δηλαδὴ προσέυχονταν, ἔπειτα τελοῦσαν τὴ θεία Εὐχαριστία στὰ σπίτια, γιατί τότε δὲν ὑπῆρχαν

56. «Ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαίς. Ἐγένετο δὲ πάση ψυχῇ φόβος, πολλὰ τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο. πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά, καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχε· καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετέλαμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλίασει καὶ ἀφελότητι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν Θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ Κύριος προσετίθει τοὺς σφζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ» (Πρ. β', 42-47).

ιδιαίτεροι Χριστιανικοί Ναοί, έτρωγαν την καθημερινή τους τροφή με αγαλλίαση και άπλότητα στην καρδιά και δοξολογοῦσαν τὸν Θεό. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ὁ λαὸς τοὺς ἐκτιμοῦσε καὶ ὁ Κύριος προσέθετε στὴν Ἐκκλησία κάθε μέρα αὐτοὺς πὸν σφύζονταν.

Ἡ ὄλη αὐτὴ ἡ ζωὴ προκαλοῦσε σὲ ὄλους δέος, καὶ διὰ τῶν Ἀποστόλων γίνονταν «πολλὰ τε τέρατα καὶ σημεῖα», δηλαδὴ θαύματα. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι οἱ Χριστιανοὶ ἔβλεπαν ἐπάνω τους πλοῦσια τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, ἀλλοιώσεις ψυχικὲς καὶ σωματικὲς, ἄμεσες τὶς ἐπεμβάσεις τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ τους. Αὐτὸ λέγεται μεταμόρφωση τῶν ἀνθρώπων.

Βέβαια, αὐτὸ δὲν γινόταν μόνον στὴν προσωπικὴ τους ζωὴ, ἀλλὰ ἐπεκτεινόταν καὶ στὴν κοινωνικὴ τους ἀναστροφή. Δὲν μπορούσαν νὰ αισθάνονται τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐπάνω τους καὶ νὰ μὴ προσφέρουν καὶ αὐτοὶ ἀγάπη στοὺς ἀδελφούς τους. Ἡ κατὰ Χάριν υἰοθεσία ἐπεκτείνεται καὶ στὴν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα. Ὅποιος αισθάνεται τὸν Θεὸ Πατέρα του, αὐτὸς θὰ αισθανθεῖ καὶ τοὺς ἄλλους ὡς ἀδελφούς του. Αὐτὸ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἐλευθερώνονται ἀπὸ τὴν φιλαυτία καὶ τὴν φιλοκτημοσύνη. Ἔτσι πωλοῦσαν τὰ ὑπάρχοντά τους καὶ τὰ μοίραζαν σὲ αὐτοὺς πὸν εἶχαν ἀνάγκη καὶ ἐπομένως «εἶχαν ἅπαντα κοινά».

Φαίνεται λοιπὸν καθαρὰ ὅτι δὲν εἶναι κέντρο τῆς πνευματικῆς ζωῆς μόνον ἡ θεία Εὐχαριστία, ἀλλὰ ὅλα εἶναι κεντρικά, ἤτοι ἡ διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων, ἡ κοινωνία μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν, ἡ κλάση τοῦ ἄρτου καὶ οἱ προσευχές. Ἐπὶ πλέον αὐτὸ ἐπεκτείνεται καὶ στὴν ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀδελφούς. Ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας δὲν βρίσκεται μόνον στὴν θεία Εὐχαριστία καὶ στὸν Ἐπίσκοπο, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀποστολικὴ διδαχὴ, στὶς προσευχές, πὸν γίνονται μέσα στὴν καρδιά καὶ στὸν Ναὸ καὶ τὴν ὄλη συναστροφή καὶ κοινωνία μὲ τοὺς ἀδελφούς. Ὁ Ἐπίσκοπος, ὡς διάδοχος τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, δὲν εἶναι μόνον ὁ προεστὼς τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως, ἀλλὰ καὶ ὁ διδάσκαλος πὸν ἐξαγγέλλει προφητικὸ κήρυγμα γιὰ νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς πιστοὺς στὴ μέθεξι τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Τὸ δεύτερο περιστατικὸ ἀναφέρεται σὲ μιὰ ἀγρυπνία πὸν ἔκανε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν Τρωάδα: πρόκειται γιὰ μιὰ ἀποστολικὴ ἀγρυπνία. Ἐκεῖ τέλεσε τὴν θεία Εὐχαριστία, ἀφοῦ πρῶτα δίδαξε μέχρι τὰ μεσάνυκτα. Αὐτὸ τὸ περιστατικὸ ἀναφέρεται καὶ στὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Εὐτύχου. Ἡ ὄλη σκηνὴ εἶναι καταπληκτικὴ⁵⁷.

57. «Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων συνηγμένων τῶν μαθητῶν κλᾶσαι ἄρτον, ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς, μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου. ἦσαν δὲ λα-

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τέλεσε τὴ θεία Εὐχαριστία στὴν Τρωάδα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τὴν πρώτη ἡμέρα τῶν Σαββάτων, δηλαδή τὴν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς, πὺ εἶναι ἀναστάσιμη ἡμέρα. Ἡ θεία Εὐχαριστία ἔγινε στὴν οἰκία, γιατί τότε δὲν ὑπῆρχαν Ναοί, καὶ μάλιστα ἦταν μιὰ ἀποστολικὴ ἀγρυπνία.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἄρχισε μὲ τὸ κήρυγμα καὶ «παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου». Ὁμιλοῦσε γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα, γιατί τὸ κήρυγμα εἶναι ἀπαραίτητο στοιχεῖο τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ συνδέεται μὲ τὴ θεία Εὐχαριστία. Τὸ ἀποστολικὸ κήρυγμα διαγγέλλει τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ καὶ καθοδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴ βίωση αὐτῆς τῆς ἀγάπης, τὸν καθοδηγεῖ πρὸς τὴ μέθεξι τῆς ἀκτίστου Χάριτος τοῦ Θεοῦ.

Ἡ σύναξι αὐτὴ γινόταν στὸ ὑπερῶο μιᾶς οἰκίας, καὶ ἦταν πολλὲς λαμπάδες ἀναμμένες στὸν χώρο ἐκεῖνο. Παρόντες ἦταν ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ. Ἦταν μιὰ ἀγρυπνία ἀφιερωμένη στὸν Θεό.

Κατὰ τὰ μεσάνυκτα ἕνας νεαρός, πὺ ὀνομαζόταν Εὐτυχος, ὁ ὁποῖος καθόταν στὸ παράθυρο, κοιμήθηκε τὴν ὥρα πὺ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μιλοῦσε καὶ ἔπεσε ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ τρίτου ὀρόφου. Οἱ Χριστιανοὶ κατέβηκαν καὶ τὸν σήκωσαν νεκρό. Τότε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διέκοψε τὸ κήρυγμα, κατέβηκε κάτω, ἔπεσε ἐπάνω στὸν Εὐτυχο, τὸν πῆρε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸν παρουσίασε ζωντανὸ στοὺς οἰκίους του. Πρόκειται γιὰ θαῦμα.

Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὸ τὸ γεγονὸς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀνέβηκε στὸ ὑπερῶο καὶ τελείωσε τὴ θεία Εὐχαριστία καὶ μετὰ ἔφαγε. Μετὰ ἀπὸ τὸ δεῖπνο «ἐφ' ἱκανόν τε ὀμιλήσας ἄχρι τῆς αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν». Συνέχισε δηλαδή τὸ κήρυγμα μέχρι τὸ πρωῖ.

Στὸ περιστάτικὸ αὐτὸ ἔχουμε τὴ διάταξι μιᾶς ἀποστολικῆς ἀγρυπνίας, ἡ ὁποία ἄρχισε μὲ τὴν διδασχῆ, ἀκολούθησε ἡ θαυματουργία - ἀνάστασι τοῦ σώματος, τελέστηκε τὸ Μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ συνεχίστηκε πάλι ἡ θεία διδασχῆ μέχρι τὸ πρωῖ. Τὴν ἄλλη ἡμέρα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συνέχισε τὸ πρόγραμμα τῆς ἀποστολικῆς περιουείας του.

μπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῶο οὗ ἦμεν συνηγμένοι· καθήμενος δέ τις νεανίας ὀνόματι Εὐτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὑπνω βαθεὶ διαλεγόμενου τοῦ Παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὑπνου ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω καὶ ἦρθη νεκρός. καταβάς ὁ Παῦλος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτῷ καὶ συμπεριλαβὼν εἶπε· μὴ θορυβεῖσθε· ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν. ἀναβάς δὲ καὶ κλάσας ἄρτον καὶ γευσάμενος, ἐφ' ἱκανόν τε ὀμιλήσας ἄχρις αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν. ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως» (Πρ. κ', 7-12).

Ἐπομένως, μαζί με τὴν θεία Εὐχαριστία, συνδέονται στενά ἡ διδασχὴ καὶ οἱ προσευχές.

β) Ἡ χαρισματικὴ Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μετὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα κατέβηκε στὴν Κόρινθο, ἡ ὁποία τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη ἦταν ἀπὸ τὶς πιὸ μεγάλες πόλεις τῆς Ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορίας καὶ ἐκεῖ δημιούργησε τὴν πρώτη Ἐκκλησία.

Παρέμεινε στὴν Κόρινθο ἕνα χρονικὸ διάστημα γιὰ νὰ τοὺς καταρτίσει ἐν Χριστῷ καὶ νὰ τοὺς στηρίξει στὴ χριστιανικὴ ζωὴ. Ὅταν ἔφυγε, ἐπικοινωνοῦσε μαζί τους γιὰ νὰ τοὺς ἐπιλύσει διάφορα ἐκκλησιαστικὰ προβλήματα ποὺ ἀνέκυπταν καὶ ἔτσι διασώθηκαν οἱ δύο ἐπιστολές πρὸς Κορινθίους, ἀλλὰ ἀπὸ ὅ,τι φαίνεται ἔστειλε καὶ ἄλλες ἐπιστολές, οἱ ὁποῖες δὲν διασώθηκαν. Πῆγε ἐκ νέου στὴν Κόρινθο γιὰ νὰ παρακολουθήσει ἀπὸ κοντὰ τὴν πνευματικὴ τους πορεία.

Οἱ δύο αὐτὲς Ἐπιστολές τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἶναι πολὺ σημαντικές, γιὰτὶ δείχνουν τὴν πνευματικὴ ἐμπειρία τὴν ὁποία εἶχε, ἀλλὰ καὶ τὸν ποιμαντικὸ του ἀγῶνα γιὰ νὰ τοὺς στερεώσει στὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴ. Ἐπίσης, οἱ Ἐπιστολές αὐτὲς δείχνουν καθαρὰ τὴ ζωὴ τῆς πρώτης Ἐκκλησίας.

Ι. Ἡ τέλεση τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ οἱ προϋποθέσεις συμμετοχῆς σὲ αὐτὴν

Τὸ σημαντικό εἶναι ὅτι στὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῇ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου διασώζεται ἡ παράδοση τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου καὶ ἡ τέλεση τῆς θείας Εὐχαριστίας⁵⁸. Εἶναι ἡ μόνη Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὴν ὁποία φαίνεται ὅτι οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ τελοῦσαν τὴ θεία Εὐχαριστία κατὰ τὸν τύπο τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, ἀναφέροντας τοὺς ἰδρυτικoὺς λόγους τοῦ Μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, ὅπως τοὺς παρέδωσε ὁ Χριστός. Ἄν δὲν ὑπῆρχε αὐτὴ ἡ ἐπιστολή, τότε θὰ ὑπῆρχαν πολλοί, ἰδίως οἱ Προτεστάντες, ποὺ θὰ ἀμφισβητοῦσαν τὰ περὶ τῆς τελέσεως τῆς θείας Εὐχαριστίας ὅπως τὴν παρέδωσε ὁ Χριστός στὸν Μυστικὸ Δείπνο κατὰ τὴν Ἀποστολικὴ ἐποχὴ.

58. «Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου ὁ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ἡ παρεδίδοδο ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ εἶπε· λάβετε φάγετε· τοῦτο μου ἔστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δεῖπνῆσαι λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὡσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὔ ἂν ἔλθῃ» (Α΄ Κορ. ια΄, 23- 26).

Στὸ χωρίο αὐτὸ γίνεται λόγος γιὰ τὸ ὅτι παρέλαβε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸ τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ τὸ παρέδωκε στοὺς Χριστιανούς τῆς Κορίνθου. Ἐντύπωση προξενεῖ τὸ γεγονός ὅτι ἐνῶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δὲν παρευρισκόταν στὸν Μυστικὸ Δεῖπνο, ἐν τούτοις γράφει ἀποφασιστικὰ ὅτι δὲν τὸ παρέλαβε ἀπὸ τοὺς παρόντες τότε Μαθητές, ἀλλὰ τὸ παρέλαβε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Κύριο. Προφανῶς αὐτὸ συνδέεται μὲ τὴ δική του προσωπικὴ ἐμπειρία θεοπτίας πὺν εἶχε. Ὁ Χριστὸς τοῦ ἀπεκάλυψε ὅλη τὴ θεολογία καὶ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μετὰξὺ αὐτῶν καὶ τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ἔτσι, ἡ ἀποστολικὴ ζωὴ συνδέεται μὲ τὴν προσωπικὴ ἐμπειρία τῆς θεοπτίας.

Μὲ τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας ὁ Χριστιανὸς δὲν ἐνθυμεῖται ἀπλῶς τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ στὸν Μυστικὸ Δεῖπνο, ἀλλὰ βιώνει καὶ ὁμολογεῖ τὸν θάνατό Του καὶ τὴν Ἀνάστασή Του καὶ ἔχει τὴν προσδοκία τῆς ἐλεύσεώς Του. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος κηρύττει καὶ λειτουργεῖ. Δὲν νοεῖται διδασχὴ χωρὶς τὴν θεία Εὐχαριστία, οὔτε νοεῖται θεία Εὐχαριστία χωρὶς τὴ διδασχὴ. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ εἶναι ἀλληλένδετα μετὰξὺ τους. Καὶ σὲ αὐτὸ συνίσταται τὸ ἀποστολικὸ ἔργο.

Τὸ σημαντικό ὅμως εἶναι ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καταγράφει καὶ τίς προϋποθέσεις μετὰληψης τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας δὲν γίνεται ἀπροϋποθέτως⁵⁹.

Τὸ «δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω» συνδέεται μὲ τὸ «διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου». Ὅποιος δὲν «διακρίνει» τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου «ἐσθίει καὶ πίνει ἀναξίως», ὅποτε «κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει» καὶ «ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου». Ἐάν «ἑαυτοὺς διεκρίνομεν», δὲν θὰ παιδευόμεσταν ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ τὴ σωτηρία μας. Αὐτὴ ἡ παιδαγωγία ἀπὸ τὸν Θεὸ συνδέεται καὶ μὲ σωματικὲς ἀσθένειες, ἀκόμη καὶ μὲ θανάτους. Ἐπειδὴ ἀδιακρίτως μερικοὶ κοινωνοῦν τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, γι' αὐτὸ «ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί».

Τὸ βᾶρος ἐπομένως στὴν ἐρμηνεία αὐτοῦ τοῦ ἀποστολικοῦ χωρίου εἶναι τὸ νὰ «διακρίνη» κανεὶς τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ αὐτὴ ἡ διάκριση γίνεται μὲ τὸ

59. «Ὡστε ὃς ἂν ἐσθίη τὸν ἄρτον τοῦτον ἢ πίνη τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου. δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν» (Α' Κορ. ια', 27-32).

«νά δοκιμάζη» τὸν ἑαυτό του. Αὐτὸ ὅμως δὲν συνδέεται μὲ μιὰ ἠθικολογικὴ ἔννοια, ἀλλὰ μὲ τὴν ὅλη πνευματικὴ κατάσταση τῶν Χριστιανῶν.

Θεωροῦμε ὅτι τὸ ἐρμηνευτικὸ κλειδί τῆς κατανοήσεως τοῦ ἀποστολικοῦ αὐτοῦ χωρίου εἶναι τὸ γεγονός τῆς συναντήσεως τοῦ Χριστοῦ μὲ τοὺς δύο Μαθητές Του, οἱ ὁποῖοι πορεύονταν πρὸς Ἐμμαούς. Αὐτὴ ἡ συνάντηση εἶναι μιὰ πορεία πρὸς τὴν ἀληθινὴ θεία Εὐχαριστία καὶ κοινωνία τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Στὴν ἀρχὴ ὁ Χριστός, χωρὶς νὰ Τὸν καταλάβουν, τοὺς ἐξήγησε τὶς Γραφές γιὰ τὸ πάθος Του καὶ ἡ καρδιά τους καιγόταν ἀπὸ ἱερὸ πόθο. Στὴ συνέχεια τὸν κράτησαν κοντὰ τους πηγαίνοντας πρὸς Ἐμμαούς καὶ κατὰ τὴ διάρκειά τῆς κλάσεως τοῦ ἄρτου ἀνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἀνεγνώρισαν τὸν Χριστό (Λουκ. κδ' 13-35).

Ἡ φλεγόμενη ἀπὸ τὴ θεία Χάρη καρδιά διακρίνει τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἶμα τοῦ Χριστοῦ· δὲν τὸ θεωρεῖ ὡς ἓνα κοινὸ ψωμὶ καὶ κρασί, ἀλλὰ αἰσθάνεται καρδιακὰ καὶ ἐμπειρικὰ ὅτι εἶναι τὸ τεθεωμένο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ ἴδιο βλέπουμε στοὺς Χριστιανούς τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Εἶχαν καρδιακὴ προσευχὴ, ἀγάπη γιὰ τὸν Θεὸ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔφεση ὁμολογίας καὶ μαρτυρίου καὶ κοινωνοῦσαν τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Ἔτσι, τὸ «διακρίνειν τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου» δὲν σημαίνει ἀπλῶς τὸ νὰ πιστεύη κανεὶς θεωρητικὰ ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι κοινὸς ἄρτος, ἀλλὰ τὸ νὰ αἰσθάνεται καρδιακὰ ὅτι εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ βλέπη τὴν δόξα Του, τὴν ἐνεργεία Του. Ἡ συμμετοχὴ τῶν Χριστιανῶν στὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας εἶναι σὲ ἓναν μικρὸ ἢ μεγάλον βαθμὸν συμμετοχῆς στὸ ὄρος τοῦ Θαβώρ, ὅταν οἱ Μαθητὲς ἔβλεπαν ὅτι ἀπὸ τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐξέρχονται οἱ ἀκτίνες τῆς Θεότητός Του. Ὅταν κανεὶς δὲν ἔχη μιὰ τέτοια θεοπτικὴ ἐμπειρία, τότε ἐκλαμβάνει τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ «κοινόν» ἄρτον καὶ οἶνον, καὶ ἐπομένως εἶναι ἀνάξιος νὰ προσέλθῃ νὰ κοινωνήσῃ.

Κατ' ἐπέκταση τὸ «δοκιμαζέτω ἑαυτὸν» σημαίνει τὸ νὰ αἰσθάνεται κανεὶς ἐνεργοῦσα μέσα στὴν καρδιά του τὴ Χάρη καὶ τὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ ἐξηγεῖται ἀπὸ ἓναν ἄλλον λόγο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «διδασκαίς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ παραφέρεσθε· καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν» (Ἐβρ. ιγ', 9). Ἀκόμη καὶ οἱ ξένες διδασκαλίαι ποὺ εἶναι ἀλλότριες ἀπὸ τὸν ἀποκαλυπτικὸν λόγο διακρίνονται καὶ ἐξακριβώνονται ἀπὸ τὴν καρδιά, ποὺ εἶναι τὸ κέντρο τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου. Μέσα στὴν καρδιά γίνεται ἡ προσευχὴ, κατὰ τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «πληροῦσθε ἐν Πνεύματι, λα-

λοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ» (Ἐφ. ε΄, 18-19).

Ἔτσι, τὸ νὰ «διακρίνη» κανεὶς τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ σημαίνει τὸ νὰ εἶναι σὲ μιὰ πνευματικὴ κατάσταση νὰ ἀναγνωρίζῃ τὸν Χριστὸ μέσα στὰ ταπεινὰ στοιχεῖα τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, ὅπως τὸ βλέπουμε στὴ ζωὴ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ παράδειγμα τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ κ.ἄ. Καὶ τὸ νὰ «δοκιμάζῃ» κανεὶς τὸν ἑαυτό του ἐὰν εἶναι ἄξιος νὰ κοινωνήσῃ τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ εἶναι νὰ φλέγεται ἡ καρδιά του ἀπὸ τὸν πόθο νὰ συναντήσῃ τὸν Χριστό, ὅπως οἱ Μαθητὲς ποὺ πορεύονταν πρὸς Ἐμμαοῦς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνεργῇ μέσα στὴν καρδιά του ἡ νοερὰ προσευχή.

Ἄλλοι δὲν ἔχουν αὐτὲς τίς προϋποθέσεις, δὲν προσέρχονται ἀξίως γιὰ νὰ κοινωνήσουν τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Τότε πολλὲς φορὲς ἀρρωσταίνει καὶ τὸ σῶμα τους, ἄλλες φορὲς πεθαίνει. Ἡ θεία Κοινωνία τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ ὡς μέθεξι τοῦ τεθεωμένου Σώματος τοῦ Χριστοῦ εἶναι μιὰ μεγάλη ἐμπειρία, ὄχι μόνο τῆς ψυχῆς ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος. Οἱ Μαθητὲς ἐπάνω στὸ ὄρος Θαβὼρ ἐνηλλάγησαν καὶ εἶδαν τὴν ἐναλλαγὴ, κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ⁶⁰. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ σῶμα ἐνισχύεται καὶ μπορεῖ νὰ ἀντέξῃ αὐτὴν τὴν μεγάλη ἐμπειρία. Ὅταν ὅμως τὸ σῶμα δὲν ἔχει μεταμορφωθῆ ἀπὸ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἀσκήση καὶ τὴν ὅλη ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, τότε δὲν μπορεῖ νὰ ἀντέξῃ αὐτὴν τὴν μεγάλη θεωρία νὰ κοινωνήσῃ τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ κάθαρση τῶν καθαιρομένων, ὁ φωτισμὸς τῶν φωτιζομένων, ἡ θέωση τῶν θεουμένων, ἀλλὰ καὶ ἡ κόλαση τῶν ἀμετανοήτων ἀμαρτωλῶν. Αὐτὸ φαίνεται καὶ στὶς σχετικὲς διδασκαλίες τοῦ Χριστοῦ, τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Πατέρων γιὰ τὴ Δευτέρα ἔλευση τοῦ Χριστοῦ. Γιὰ ἄλλους ὁ Χριστὸς θὰ εἶναι Φῶς καὶ γιὰ ἄλλους θὰ εἶναι σκότος καὶ πῦρ.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴ Β΄ πρὸς Θεσσαλονικεῖς Ἐπιστολῇ του γράφει γιὰ τὴ διπλὴ ἐνέργεια τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν Δευτέρα Του παρουσία. «Καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ ἐν πυρὶ φλογός, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι Θεὸν καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Β΄ Θεσ. α΄, 7-8).

60. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, Ἔργα 10, ΕΠΕ, Θεσσαλονίκη 1985, σελ. 374.

Αυτό που θα γίνει κατά τη Δευτέρα Παρουσία του Χριστού, αυτό γίνεται και σε κάθε θεία Εύχαριστία και σε κάθε κοινωνία του Σώματος του Χριστού, δηλαδή άλλοι κοινωνούν άναξίως «εις κρῖμα και κατάκριμα» και άλλοι άξιως «εις ἄφεσιν ἁμαρτιῶν και εις ζωὴν αἰώνιον».

II. Ὁ καθορισμὸς τοῦ τυπικοῦ τῶν χαρισμάτων στὴ θεία Εὐχαριστία

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ εὐχαριστιακὴ κοινότητα τῆς Κορίνθου στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἦταν μιὰ κοινότητα θεουμένων, ἀφοῦ οἱ μετέχοντες εἶχαν πνευματικὰ χαρίσματα και μὲ αὐτὴν τὴν προοπτικὴ κοινωνοῦσαν τοῦ Σώματος και τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Στὴν Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου, ὅπως και σὲ ὅλες τὶς ἀποστολικὲς Ἐκκλησίες, ὑπῆρχε ποικιλία πνευματικῶν χαρισμάτων και ὑπῆρχε μιὰ ἱεραρχικότητα μεταξὺ αὐτῶν τῶν χαρισμάτων⁶¹.

Ἔτσι, στὴν Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου ὑπῆρχαν χαρίσματα ἀποστολικότητος, προφητείας, διδασκαλίας, θαυματουργιῶν, ἰαμάτων, διακονιῶν, διοικήσεως, γλωσσολαλίας. Ἐκεῖνα τὰ χαρίσματα ποὺ κυριαρχοῦσαν περισσότερο ἦταν τὰ χαρίσματα τῆς ἐσωτερικῆς καρδιακῆς ψαλμωδίας, τῆς διδασκαλίας, τῆς γλωσσολαλίας, τῆς ἀποκαλύψεως, και τῆς ἐρμηνείας τῆς ἀποκαλύψεως. Πολλὲς φορὲς, λόγω τῶν πολλῶν χαρισμάτων, ἐδημιουργεῖτο ἀκαταστασία, ὅποτε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐπενέβαινε γιὰ νὰ ἐπιβάλλῃ μιὰ τάξη⁶².

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μετὰ ἀπὸ τὴν Πεντηκοστὴ ἔδωκε πληθώρα χαρισμάτων στοὺς Χριστιανούς, ὥστε νὰ κραταιωθῇ ἡ Ἐκκλησία και νὰ στηριχθῇ. Καὶ σήμερα ὑπάρχουν πολλὰ ἀπὸ τὰ χαρίσματα αὐτά, ἀλλὰ εἶναι ἐσωτερικὰ και μυστικά, ὅπως σὲ ἓναν σωματικὸν ὄργανισμό ὑπάρχουν αἰσθήσεις και λειτουργ-

61. «Καὶ οὗς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δευτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις; μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι; ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα» (Α΄ Κορ. ιβ΄, 28-31).

62. «Τί οὖν ἐστίν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἐρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. εἴτε γλῶσση τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, και ἄνα μέρος, και εἰς διερμηνεύετω· ἐάν δὲ μὴ ἢ διερμηνεύης, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἐαυτῷ δὲ λαλεῖτω και τῷ Θεῷ. προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, και οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν· ἐάν δὲ ἄλλω ἀποκαλυφθῇ καθημένω, ὁ πρῶτος σιγάτω. δύνασθε γὰρ καθ' ἓνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι και πάντες παρακαλῶνται· και πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται· οὐ γὰρ ἐστίν ἀκαταστασίας ὁ Θεός, ἀλλὰ εἰρήνης» (Α΄ Κορ. ιδ΄, 26-33).

γίες οἱ ὁποῖες δὲν φαίνονται ἐξωτερικά (ἀναπνοή, καρδιακή κίνηση, κίνηση τῶν ὀργάνων, ἀδένες κ.λπ.), ἀλλὰ εἶναι ἐκεῖνες ποὺ ρυθμίζουν ὅλον τὸν σωματικὸ ὄργανισμό τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στὸν Θεανθρώπινο ὄργανισμό τῆς Ἐκκλησίας. Στὴν ἀποστολικὴ ὁμως περίοδο ὅλα αὐτὰ τὰ χαρίσματα ἦταν ἐκδηλα καὶ ἔκαναν ἰδιαίτερη ἐντύπωση στοὺς Χριστιανούς.

Τὰ χαρίσματα αὐτὰ ἐκδηλώνονται κατὰ τὴν προσευχή, κυρίως κατὰ τὴν εὐχαριστιακὴ σύναξη. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη δὲν ὑπῆρχε καθορισμένο τυπικὸ τῆς λατρείας καὶ τελέσεως τῆς θείας Εὐχαριστίας, παρὰ μόνον οἱ λόγοι ποὺ εἶπε ὁ Χριστὸς στὸν Μυστικὸ Δεῖπνο, καὶ ἔψαλαν μερικοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαυίδ. Γενικά, ἡ Ἐκκλησία πορευόταν κατὰ τὴν ὑπόδειξη τοῦ Ἀγίου Πνεύματος καὶ τῶν Ἀποστόλων.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θέλει νὰ ἐπιβάλῃ ἓνα τυπικὸ χαρισμάτων στὴν Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου ἐπειδὴ ἐπικρατοῦσε μιὰ ἀταξία στὸ θέμα τῆς ἐκδηλώσεως τῶν χαρισμάτων. Ὅπως σήμερα ὑπάρχει ἓνα διάγραμμα τελέσεως τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ ἓνα τυπικὸ γιὰ τὸ τί πρέπει νὰ λένε καὶ νὰ κάνουν ὁ Ἱερεὺς, ὁ Διάκονος, οἱ ψάλτες, ἔτσι καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὴν περίοδο ἐκείνη μὲ τὴν ποικιλία τῶν χαρισμάτων καταρτίζει ἓνα τυπικὸ γιὰ τὸ πῶς θὰ ἐκφράζονται οἱ χαρισματοῦχοι, ὥστε νὰ μὴ ἐκδηλώνονται ὅλοι μαζί, ὅποτε κάποιος περαστικὸς νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι εἶναι τρελοί.

Ἐτσι, διδάσκει στοὺς Χριστιανούς τῆς Κορίνθου ὅτι ὅλα τὰ χαρίσματα ποὺ ἐκδηλώνονται στὴν λατρευτικὴ σύναξη πρέπει νὰ συντελοῦν στὴν οἰκοδομὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅλων τῶν πιστῶν. Ὡς πρὸς τὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλιᾶς, τοὺς προτρέπει νὰ μιλοῦν δύο ἢ τρεῖς ποὺ ἔχουν αὐτὸ τὸ χάρισμα (φαίνεται ὅτι πολλοὶ ἢ ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ εἶχαν αὐτὸ τὸ χάρισμα) καὶ μάλιστα καθένας νὰ ὁμιλῇ μὲ τὴ σειρά του, ἀλλὰ συγχρόνως νὰ ὑπάρχῃ καὶ κάποιος ποὺ θὰ ἐξηγῆ τοὺς λόγους οἱ ὁποῖοι λέγονται. Ἄν δὲν ὑπάρχει αὐτὸς ποὺ ἔχει τὸ χάρισμα τῆς διερμηνείας τῶν γλωσσῶν, τότε ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλιᾶς πρέπει νὰ σιωπᾷ, νὰ ὁμιλῇ μόνος του.

Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ συμβαίῃ καὶ μὲ τὸ χάρισμα τῆς προφητείας. Ἀπὸ τοὺς Προφῆτες νὰ ὁμιλοῦν δύο ἢ τρεῖς καὶ οἱ ἄλλοι νὰ διακρίνουν, νὰ ἐξηγοῦν. Ἄν σὲ κάποιον ἀποκαλυφθῇ κάτι ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴν ὥρα ποὺ κάποιος ἄλλος ὁμιλῇ, τότε ὁ πρῶτος πρέπει νὰ σιωπήσῃ. Μπορεῖ ὁ καθένας νὰ προφητεῦῃ μὲ τὴν σειρά του, ὥστε ὅλοι νὰ μαθαίνουν καὶ νὰ ἐνισχύονται. Τὰ πνεύματα (τὰ χαρίσματα τοῦ Ἀγίου Πνεύματος) τῶν προφητῶν δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀνεξέλεγκτα, ἀλλὰ νὰ ὑποτάσσονται στοὺς Προφῆτες, ποὺ σημαίνει ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν καταργεῖ τὴν ἐλευθερία τοῦ Προφήτου, ὅπως τὸ κάνει τὸ πονηρὸ πνεῦμα. Τὰ

χαρίσματα έξουσιάζονται-διευθύνονται από τὸν Προφήτη καὶ δὲν μποροῦν νὰ ἐπιβάλλονται ἐπάνω στὸν Προφήτη καὶ νὰ τὸν ὑποδουλώνουν. Τελικά, ὁ Θεὸς δὲν εἶναι Θεὸς ἀκαταστασίας, ἀλλὰ Θεὸς εἰρήνης.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔθεσε ἓνα τέτοιο τυπικὸ χαρισμάτων κατὰ τὴ διάρ-
κεια τῆς λατρείας, γιατί φαίνεται ὅτι στὶς λατρευτικὲς συνάξεις γίνονταν μερικὰ
ἐκτροπα, ὅπως φαίνεται καθαρὰ στὸ ἀποστολικὸ χωρίο Α΄ Κορ. ιδ΄, 23
-25⁶³.

Ἐδῶ καταρτίζεται μιὰ ἀξιολογικὴ σειρὰ μεταξὺ τοῦ χαρίσματος τῆς γλωσ-
σολαλιᾶς καὶ τῆς προφητείας. Τὸ χάρισμα τῆς προφητείας, τὸ νὰ ὁμιλῇ κανεὶς
ὡς προφήτης, εἶναι πιὸ ἐποικοδομητικὸ ἀπὸ τὸ χάρισμα τῆς γλωσσολαλιᾶς,
ποὺ ἦταν κάτι μεταξὺ νοερᾶς προσευχῆς καὶ λογικῆς δοξολογικῆς προσευχῆς.
Ἔτσι, ἂν ὅλοι γλωσσολαλοῦν στὴ συνάξη καὶ εἰσέλθῃ κάποιος ἰδιώτης ποὺ δὲν
ἔχει κάποιο χάρισμα ἢ εἶναι ἄπιστος, δηλαδή δὲν ἔχει ἀκόμη βαπτισθῆ, ὅταν
ἀκούσῃ νὰ γλωσσολαλοῦν ὅλοι, θὰ νομίσῃ ὅτι εἶναι τρελοί. Ἐνῶ ἂν ἀκούσῃ νὰ
προφητεύουν, νὰ λέγουν ὅ,τι φανερώνει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα πρὸς οἰκοδομὴν τῶν
ἄλλων, δηλαδή νὰ κηρύττουν προφητικὰ καὶ θεόπνευστα, τότε θὰ ἐλεγχθεῖ καὶ
θὰ προσκυνήσῃ τὸν Θεό, διακηρύσσοντας ὅτι πράγματι ὁ Θεὸς βρῖσκεται με-
ταξὺ τῶν Χριστιανῶν.

Ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου ἦταν γεμάτη ἀπὸ χαρίσματα τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος ποὺ ἐκδηλώνονταν κατὰ τὴ λατρεία, ἰδιαίτερος κατὰ τὸ Μυ-
στήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας. Αὐτὸ δείχνει ὅτι ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι θαυμα-
στή, εἶναι τὸ κέντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ἀλλὰ προϋποθέτει τὴν παρουσία
χαρισματοῦχων, δηλαδή θεουμένων. Ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι προεστὼς τῆς εὐχα-
ριστιακῆς συνάξεως, ἀλλὰ εἶναι καὶ προφήτης ποὺ διδάσκει θεόπνευστα καὶ
κατευθύνει πνευματικὰ τοὺς χαρισματούχους πρὸς τὴν αὐξηση τῶν πνευμα-
τικῶν χαρισμάτων, κυρίως στὴν ἀπόκτηση τῆς θεοειδοῦς ἀγάπης ποὺ εἶναι ἡ
ἐμπειρία τῆς θεώσεως.

Στὰ ἀνωτέρω ἀναπτύχθηκε τὸ θέμα τῆς θείας Εὐχαριστίας μέσα σὲ ὅλη τὴν
ἐκκλησιαστικὴ ζωή, ὅπως τὸ βλέπουμε στὰ Βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Φυσι-
κά, στὴ συνέχεια ἡ Ἐκκλησία ἀνέπτυξε ἀκόμη περισσότερο τὸν τρόπο τελέ-

63. «Ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθω-
σι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε; ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δὲ τις
ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, καὶ οὕτω τὰ κρηπτά τῆς
καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται· καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσῃ τῷ Θεῷ, ἀπαγγέ-
λων ὅτι ὁ Θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστί» (Α΄ Κορ. ιδ΄, 23-25).

σεως τῆς θείας Εὐχαριστίας μὲ τις ἀποστολικὲς θεῖες Λειτουργίες καὶ τις μεταποστολικὲς θεῖες Λειτουργίες μέχρι τὸν 4^ο αἰῶνα, πὺ καθορίσθηκε τὸ τυπικὸ τους τὸ ὁποῖο ἰσχύει μέχρι σήμερα, ἦτοι τις Λειτουργίες τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, τις ὁποῖες καὶ τελοῦμε.

Ὅμως, ὅπως ἔχει ἀναπτυχθῆ προηγουμένως, ἡ θεία Εὐχαριστία δὲν εἶναι μεμονωμένο ἐκκλησιαστικὸ γεγονός, ἀλλὰ συνδέεται στενὰ μὲ τὴν ὅλη ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, ὄχι μόνο τὴ μυστηριακὴ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀσκητικὴ, πὺ εἶναι ἡ τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν Τοπικῶν καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Τίποτε στὴν Ἐκκλησία δὲν εἶναι μηχανικὸ καὶ μαγικὸ. Οἱ Χριστιανοὶ πὺ μετέχουν τοῦ Μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας εἶναι χαρισματοῦχοι, μετέχουν τῆς καθαρτικῆς, φωτιστικῆς καὶ θεοποιῦ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ σὲ αὐτὲς τις διακρίσεις ἀναφέρεται ἡ προτροπὴ τοῦ Ἱερέως «μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε».

Στὰ συγγράμματα τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, πὺ διασφύζον τὴν ἀρχαία ἀποστολικὴ παράδοση καὶ κυρίως ἐκφράζουν τὴ διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, φαίνεται αὐτὸ εὐδιάκριτα.

Ἀναλύοντας ὁ ἅγιος Διονύσιος τὰ ὅσα εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὸν μακάριο Γέροντά του, τὸν ἅγιο Ἱερόθεο, χαρακτηρίζει τὴ θεία Εὐχαριστία «τελετῶν τελετὴ», «κοινωνίαν τε καὶ σὺναξιν», «τελειώσιν» τῶν ἄλλων ἱεραρχικῶν μεθέξεων. Μετὰ ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση «τῶν ἁγιογράφων δέλτων» ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν ἱερὴ περιοχὴ οἱ κατηχούμενοι, καὶ μαζί μὲ αὐτοὺς οἱ ἐνεργοῦμενοι ὑπὸ ἀκαθάρτων πνευμάτων καὶ αὐτοὶ πὺ βρίσκονται σὲ μετάνοια καὶ παραμένουν «οἱ τῆς τῶν θείων ἐποψίας καὶ κοινωνίας ἄξιοι».

Οἱ λειτουργοὶ - διάκονοι, οἱ πρόκροτοι μαζί μὲ τοὺς Ἱερεῖς καὶ ὁ Ἱεράρχης ἀσκοῦν τὴν ἰδιαίτερη διακονία τους. Ὁ Ἱεράρχης «τὰς ἱερὰς θεουργίας ὑμνήσας ἱερουργεῖ τὰ θεϊότατα». Ἀφοῦ μετάσχει καὶ μεταδώσει τὴν θεαρχικὴ κοινωνία «εἰς εὐχαριστιαν ἱερὰν καταλήγει». Καὶ ἐνῶ οἱ πολλοὶ παρετήρησαν μόνον τὰ θεῖα σύμβολα, ὁ Ἱεράρχης ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ θεαρχικὸ Πνεῦμα ἀνυψώνεται πάντοτε ἱεραρχικῶς πρὸς τις ἅγιες ἀρχές τῶν τελουμένων μὲ τὴ βοήθεια τῶν μακαρίων καὶ νοητῶν θεαμάτων καὶ τῆς καθαρότητος τῆς θεοειδοῦς ἕξεώς του.

Αὐτὸ δείχνει τὸ ὕψος τῆς θείας Εὐχαριστίας (καὶ σὲ αὐτὴν συμμετέχουν οἱ πιστοί, πὺ διαφέρουν ἀπὸ τοὺς κατηχούμενους, τοὺς δαιμονισμένους καὶ τοὺς μετανοοῦντας) καὶ ὅτι ὁ προεστώς τῆς εὐχαριστιακῆς σὺνάξεως, δηλαδὴ ὁ Ἱεράρχης, ἀνυψώνεται μὲ τὴν καθαρότητα τῆς θεοειδοῦς ἕξεως σὲς ἅγιες ἀρχές

«ἐν μακαρίοις καὶ νοητοῖς θεάμασιν». Οἱ πιστοὶ εἶναι οἱ χαρισματοῦχοι ποὺ ἔχουν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ὁ Ἱεράρχης εἶναι ἕνας θεόπτης Ἀπόστολος, μέτοχος τῶν τρόπων τῶν Ἀποστόλων καὶ διάδοχος τῶν θρόνων τῶν Ἀποστόλων⁶⁴.

Μὲ τὴ θεία Εὐχαριστία καὶ τὴ θεία Κοινωνία ἐνωνόμαστε μὲ τὸν Χριστό, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν γίνεται ἀπροϋποθέτως, ἀφοῦ προϋποθέτει πιστοὺς ποὺ βρίσκονται στὴν προοπτικὴ τῆς θεώσεως.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴ Β΄ πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολὴ του καταγράφει ἕνα χωρίο ποὺ δείχνει ποιὸς εἶναι ὁ πιστὸς καὶ δείχνει τὴν ἀληθινὴ προϋπόθεση γιὰ τὴ συμμετοχὴ του στὴ θεία Εὐχαριστία. «Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος» (Β΄ Κορ. γ΄, 18). Ἐδῶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἀναφέρεται στὴν περίπτωσι τοῦ Προφήτου Μωϋσῆ, ὁ ὁποῖος ὅταν κατέβηκε ἀπὸ τὸ ὄρος Σινὰ ἔβαλε κάλυμμα στὸ πρόσωπό του γιὰ νὰ μὴ ἀντικρύσουν οἱ Ἰσραηλίτες τὴ λαμπρότητα τοῦ σώματός του. Ὅταν ὁμως ἐπέστρεφε στὸν Κύριο ἀφαιροῦσε τὸ κάλυμμα (Β΄ Κορ. γ΄, 12-16).

Ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος χρησιμοποιεῖ αὐτὸ τὸ χωρίο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου γιὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τοὺς κατηγουμένους, ἀλλὰ προσθέτει τὴ λέξι νοῦς. Γράφει: «Κατηγούμενος γὰρ οὐχ ὁ ἄπιστος μόνος ἄρτι λέγεται, ἀλλὰ καὶ ὁ μὴ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ νοῦς τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενος»⁶⁵.

Αὐτὸ γίνεται καὶ μὲ τοὺς πιστοὺς. Ἐκεῖνοι ποὺ καθαρίζονται ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὰ πάθη καὶ ὁ νοῦς τους φωτίζεται βλέπουν τὴ δόξα τοῦ Κυρίου χωρὶς κάλυμμα στὸ πρόσωπο, καὶ αὐτὸ γίνεται μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτσι βαδίζουν ἀπὸ δόξα σὲ δόξα.

Ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι μιὰ ἀνάβασι στὸ ὄρος Σινὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης, εἶναι ἀνάβασι ἀπὸ δόξα σὲ δόξα. Πρέπει κανεὶς νὰ ἔχη Χάρι ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἔτσι νὰ ἀνυψώνεται σὲ μεγαλύτερη Χάρι, νὰ ἀνέρχεται ἀπὸ τὴν ἐπὶ γῆς στὴν ἐν οὐρανοῖς θεία Λειτουργία.

Ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι πορεία ἀπὸ δόξα σὲ δόξα. Αὐτὴ εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἀποστολικῆς θείας Λειτουργίας καὶ ὁ βαθύτερος σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἔτσι συνδέεται στενὰ ἢ Πεντηκοστὴ μὲ τὴ θεία Εὐχαριστία.

64. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, *Φιλοκαλία τῶν νηπτικῶν καὶ ἀσκητικῶν*, Πατερικαὶ ἐκδόσεις «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 364 κ.ἐξ.

65. SC 129, 234.

5. Ἡ «πᾶσα ἀλήθεια» εἶναι ἡ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ

Ὁ Χριστὸς λίγο πρὸ τοῦ Πάθους Του εἶπε στοὺς Μαθητὲς Του: «Ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ’ οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὀδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν» (Ἰω. ιστ’, 12-13).

Ἡ «πᾶσα ἀλήθεια» πὸν ἀποκαλύφθηκε τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς στοὺς Ἀποστόλους εἶναι ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι Σῶμα Χριστοῦ καὶ ὅτι στὴν Ἐκκλησία οἱ ἄνθρωποι θὰ γνωρίσουν τὰ Μυστήρια τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ σαρκὶ τοῦ Χριστοῦ.

Ἔτσι, οἱ Μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, πὸν ἔλαβαν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἔγιναν μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, γνώρισαν ὅλη τὴν ἀλήθεια καὶ κατὰ συνέπεια ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὡς Σώματος Χριστοῦ, δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἀλήθεια.

Ἔλεγε ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης:

«Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος σήμερα φθάνει ἀπὸ τὴν κάθαρση στὸν φωτισμό, δὲν εἶναι μόνο ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπως ἦσαν οἱ Προφῆτες στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, δὲν εἶναι μόνο Ἐκκλησία, ὡς ναὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ εἶναι Ἐκκλησία καὶ ὡς κατοικητήριον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ. Ὅποτε, κάθε πιστὸς πὸν εὐρίσκεται σὲ κατάσταση φωτισμοῦ ἔχει ὀλόκληρο τὸν Χριστὸ μέσα του.

Γι’ αὐτὸ καὶ ἔχουμε καὶ μιὰ ἀντανάκλαση αὐτῆς τῆς πραγματικότητος στὸ Μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας, πὸν μεταβάλλεται ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ εἶναι ὀλόκληρος ὁ Χριστὸς παρὼν σὲ κάθε μῶριο τοῦ ἄρτου καὶ οἴνου. Ἀλλὰ ὁ κοινωνῶν ὁμοῦ δὲν παίρνει ἓνα κομμάτι τοῦ Χριστοῦ, ὅταν κοινωνῇ. Παίρνει ὀλόκληρο τὸν Χριστὸ μέσα του. Γι’ αὐτὸ λέμε: “Μελίζεται καὶ διαμερίζεται ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ὁ μελιζόμενος καὶ μὴ διαιρούμενος, ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος καὶ μηδέποτε δαπανώμενος” κ.ο.κ.

Αὐτὴ ἡ εὐχὴ τὴν ὁποία διαβάζει ὁ Ἱερεὺς στὸ Μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας, αὐτὸ εἶναι τὸ κλειδί τοῦ μυστηρίου τῆς Πεντηκοστῆς. Αὐτὴ εἶναι ἡ “πᾶσα ἀλήθεια”, ἡ ὁποία ἀπεκαλύφθη πλέον. Μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποκάλυψη τῆς ἀληθείας, δὲν ἀποκαλύπτεται τίποτε ἄλλο πλέον. Δηλαδή, ἀπεκαλύφθη τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς τὸ μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τὴ νέα της διάσταση. Αὐτὸ ἀπεκαλύφθη καὶ τίποτε ἄλλο.

Ὅποτε, τὸ “ὀδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν” ἐξεπληρώθη τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Γι’ αὐτὸν τὸν λόγο, στὴν ἐρμηνευτικὴ τῶν Πατέρων, τὰ κεφάλαια

λαια 15, 16, και 17 του κατά Ιωάννην Ευαγγελίου, όλα αυτά τα κεφάλαια ἐξεπληρώθησαν τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Αὐτὴ εἶναι ἡ πατερικὴ ἐρμηνεία περὶ τῆς Πεντηκοστῆς»⁶⁶.

Ὅταν μελετήσουμε προσεκτικὰ τὴ σχέση μεταξύ Πεντηκοστῆς καὶ θείας Εὐχαριστίας, τότε θὰ διαπιστώσουμε ὅτι στὸ Μυστήριό τῆς θείας Εὐχαριστίας μέσα στὴν προοπτικὴ τῆς Πεντηκοστῆς ταυτίζονται τὰ χαρισματικὰ μὲ τὰ κανονικὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας.

Βεβαίως ὁ Θεὸς «πάντας θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α΄ Τιμ. β΄ 4) καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐνεργῇ μὲ τὴ δημιουργικὴ, προνοητικὴ, οὐσιοποιὸ καὶ ζωοποιὸ ἐνέργειά Του σὲ ὅλη τὴν κτίση, ἀλλὰ καὶ σώζει αὐτοὺς πὺν ὁ Ἰδιος γνωρίζει ὅτι ἔχουν τὶς κατάλληλες προϋποθέσεις, ὅπως τὸν ληστὴ στὸν Σταυρὸ καὶ τοὺς εἰδωλολάτρεις πὺν μαρτύρησαν χωρὶς νὰ εἶναι βαπτισμένοι μὲ τὸ λουτρὸ τοῦ ὕδατος, ἀλλὰ σώθηκαν μὲ τὸ βάπτισμα τοῦ αἵματος. Ὅμως μέσα στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία πὺν εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ ὁ ἄνθρωπος καθαρίζεται, φωτίζεται καὶ θεοῦται μὲ τὴν ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ.

Ἐπομένως, δὲν μπορούμε νὰ ἀποσυνδέουμε τὰ χαρισματικὰ καὶ τὰ κανονικὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτὰ συνδέονται καὶ ταυτίζονται μέσα στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μὲ τὴν ἀνάβαση τοῦ Χριστιανοῦ στὸ ὕψος τῆς Πεντηκοστῆς καὶ τὴ μέθεξι τῆς θείας Χάριτος στὴν ἀσκητικὴ (τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἱερῶν Κανόνων) καὶ τὴν μυστηριακὴ ζωὴ Τῆς, μὲ ἀποκορύφωμα τὴν θεία Εὐχαριστία.

SUMMARY

Charismatic and Canonical Boundaries of the Church: Pentecost and Divine Eucharist

By His Eminence
Metropolitan of Nafpaktos and St Vlassios
Hierotheos

The question of whether or not the charismatic and canonical boundaries of the Church coincide has provoked discussion in recent years in theological

66. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΕΡΟΘΕΟΥ, *Ἐμπειρικὴ Δογματικὴ τῆς Ὁρθόδοξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὶς προφορικὰς παραδόσεις τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη*, τόμ. Β΄, β΄ ἔκδοσις, 2011, Ἱερά Μονὴ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου (Πελαγίας), σελ. 261.

circles. This article analyses some aspects of this issue.

The particular feature of the study of this issue in the foregoing article is that it is viewed from the perspective of Pentecost and the Divine Eucharist. The Church, which was spiritual in the Old Testament, becomes the Body of Christ and a community of deification on the day of Pentecost. And the Divine Eucharist is the centre of the ecclesiastical and sacramental life of the Church.

In this theological sense, the charismatic and canonical boundaries of the Church coincide in the Sacrament (Mystery) of the Divine Eucharist. In any case, all the Sacraments of the Church refer to the Divine Eucharist and cannot be disconnected from it.

This is clear from the way in which the Divine Eucharist was celebrated in apostolic times, particularly in the Church of Corinth. Reading the First Epistle of the Apostle Paul to the Corinthians, we see that the Apostolic Church of Corinth was full of the charismatic gifts of the Holy Spirit, which were expressed during worship, particularly during the Sacrament of the Divine Eucharist.

This shows that the Divine Eucharist is the centre of ecclesiastical life, but it also presupposes the presence of those with charismatic gifts, in other words, the deified. The Apostle or Bishop presides at the Eucharistic assembly, but he is also a prophet who teaches with divine inspiration and gives spiritual guidance to those with charismatic gifts in order that their gifts may increase and, above all, that they may acquire the godlike love that is the experience of deification.

As is clear in the Divine Eucharist, the Church, by the way in which it is constituted, is all truth. Shortly before His Passion Christ said to His Disciples: I still have many things to say to you, but you cannot bear them now. However, when He, the Spirit of truth, has come, He will guide you into all truth (*John* 16:12-13).

All truth, which was revealed to the Apostles on the day of Pentecost, is that the Church is the Body of Christ, and that in the Church people will know the Mysteries of the Kingdom of God in the flesh of Christ.

Thus Christs Disciples, on the day of Pentecost when they received the Holy Spirit and became members of the Body of Christ, knew all truth, and consequently there is no other truth outside the Church as the Body of Christ.

When we study carefully the relationship between Pentecost and the Divine Eucharist, we discover that in the Sacrament of the Divine Eucharist from the perspective of Pentecost the charismatic and canonical boundaries of the Church are identical.

Of course, God desires all men to be saved and to come to the knowledge of

the truth (*1 Tim. 2:4*) and He continues to act through His creative, providential, essence-bestowing and life-giving energy in the whole of creation. He also saves those whom He knows to have the suitable prerequisites, such as the thief on the Cross and the idolaters who were martyred without being baptised with the baptism of water, but who were saved by the baptism of blood. However, within the Orthodox Church, which is the Body of Christ, man is purified, illumined and deified by the uncreated energy of God.

It follows that we cannot sever the connection between the charismatic and the canonical boundaries of the Church, as these boundaries are linked and identical within the Orthodox Church with the ascent of the Christian to the height of Pentecost and participation in divine grace in the Church's ascetic life (the keeping of God's commandments and the sacred Canons) and sacramental life, culminating in the Divine Eucharist.